[3707] – 104

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper SO-02 : Social Movements (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
   1) Define social movement and explain its nature.
   2) Explain the issues involved in peasant movements in India.

2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
   1) Elaborate structural-functional approach to study social movements.
   2) Critically evaluate women's movement in post 1970s period in India.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each**. **20**
   1) Explain relationship between social movement and state.
   2) Discuss the contribution of NGOs in ecological movement.
   3) Write a note on revivalism.
   4) Examine the role of leadership in labour movement.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each**. **20**
   1) Meaning of new social movement.
   2) Characteristics of social movement.
   3) Concept of insurrection.
   4) Meaning of resource mobilization.
   5) Role of ideology in social movement.
   6) Counter movements with example.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** पश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा. २०

१) सामाजिक चळवळीची व्याख्या द्या आणि त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२) भारतातील शेतकरी चळवळीमधील महत्त्वाचे मुद्दे स्पष्ट करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा. २०

१) सामाजिक चळवळीचा अभ्यासण्याचा संरचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन विशद करा.

२) भारतातील १९७० च्या दशकानंतरच्या स्त्री चळवळीचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. २०

१) सामाजिक चळवळी आणि राज्यसंस्था यामधील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

२) पर्यावरणवादी चळवळीमधील बिगर शासकीय संस्थांच्या (NGOs) योगदानावर चर्चा करा.

३) पुनरुज्जीवनवादावर टीप लिहा.

४) कामगार चळवळीमधील नेतृत्त्वाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा. २०

१) नव सामाजिक चळवळीचा अर्थ

२) सामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये.

३) उठावाची संकल्पना (Insurrection)

४) संसाधनांचे एकत्रिकरण याचा अर्थ (Resource Mobilization)

५) सामाजिक चळवळींमधील विचार प्रणालीची भूमिका.

६) प्रतिचळवळीचा उदाहरणासहीत अर्थ.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Paper – IV B)
SO-4(2) : Agrarian Society in India
(2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) ***Figures*** *to the* ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : **(20)**
   1) Define Peasantry (Shanin).
   2) What is shifting cultivation ?
   3) What is Bonded Labour ?
   4) Who started Permanent Land Settlement System ?
   5) Define a Tenant Farmer.
   6) What is social organisation ?
   7) Define concept of Agrarian social structure.
   8) Define 'Co-operation'.
   9) Define Industrialisation.
   10) What is directed change ?
   11) Write any two causes of environmental degradation.
   12) What is contract farming ?
   13) Define capitalism.

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : **(10)**
   1) Write the specific economic typology approach to the study of Agrarian society.
   2) What is Asiatic modes of production ?
   3) Explain the nature of Green Revolution.
   4) Explain the Ethnographic cultural traditions approach to the study of Agrarian society.

3. Answer **any two** of the following within **150** words **each** : **(20)**

   1) Describe the basic features of Agrarian society.

   2) Explain the various causes of Agrarian discontent and Revolts during Pre-independence.

   3) Evaluate the Land Reforms since Independence.

   4) Explain in detail – 'The role of women in rural development'.

4. Answer **any two** of the following within **500** words **each** : **(30)**

   1) Describe the objectives of community development programmes and evaluate the community development programmes.

   2) Describe the impact of Globalization on Indian Agriculture.

   3) Explain the decentralization of power with reference to Panchayati Raj System.

   4) Explain – the Peasant Movement in the 1980's and the politics of the 'Farm Lobby'.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहेत.*

ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दांत लिहा. **(20)**

   1) कृषिवल समाजाची व्याख्या लिहा (शॅनिन).

   2) स्थलांतरीत शेती म्हणजे काय ?

   3) वेठबिगारी म्हणजे काय ?

   4) कायम जमीनधारा पद्धतीची सुरुवात कोणी केली ?

   5) 'कूळ' (शेतकरी) ची व्याख्या लिहा.

   6) सामाजिक संघटन म्हणजे काय ?

   7) शेती प्रधान सामाजिक संरचनेची व्याख्या लिहा.

   8) 'सहकाराची' व्याख्या लिहा.

   9) औद्योगिकरणाची व्याख्या लिहा.

10) दिशा निर्देशित परिवर्तन म्हणजे काय ?

11) पर्यावरणाच्या ऱ्हासाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

12) 'करार शेती' म्हणजे काय ?

13) भांडवलशाहीची व्याख्या लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा. **(10)**

1) कृषि समाजाचा अध्ययन विषयक 'आर्थिक विगतवारीवर आधारलेला' दृष्टिकोन (आर्थिक छापाचा दृष्टिकोन) लिहा.

2) अशियाची उत्पादन पद्धती म्हणजे काय ?

3) हरित क्रांतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4) कृषि समाजाचा अध्ययन विषयक लोकलेखात्मक (संस्कृती चित्रण) सांस्कृतिक परंपरेवर आधारित दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचो **150** शब्दांमध्ये उत्तरे लिहा. **(20)**

1) कृषि समाजाची मूलभूत वैशिष्ट्ये विशद करा.

2) स्वातंत्र्य पूर्व काळातील शेतकऱ्यांच्या असंतोष आणि उठावाची विविध कारणे स्पष्ट करा.

3) स्वातंत्र्योत्तर काळातील जमीन सुधारणांचे मूल्यमापन करा.

4) ग्रामीण विकासात स्त्रीयांची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची **500** शब्दांत उत्तरे लिहा. **(30)**

1) समुदाय विकास कार्यक्रमाची उद्दिष्ट्ये विशद करून समुदाय विकास कार्यक्रमाचे मूल्यमापन करा.

2) भारतीय शेतीवरील जागतिकीकरणाचा प्रभाव विशद करा.

3) पंचायतराज व्यवस्थेच्या संदर्भात सत्तेचे विकेंद्रीकरण स्पष्ट करा.

4) 1980 च्या दशकातील शेतकरी चळवळी आणि शेतकरी गटाचे राजकारण स्पष्ट करा.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – III (B)
SO-3 : Social Movements in India
(Old Course – 2003 Pattern)

Time : 3 Hours Maximum Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : **20**
   1) Name the types of social movements.
   2) Define Rebellions .
   3) What is split ?
   4) What is meant by Chipco movement.
   5) Give any one role of interactionists in building social movement theory.
   6) Define trade union.
   7) Name two leaders of labour movement in India.
   8) Define women's movement.
   9) Name two ethnic movements in India.
   10) What is civil society ?
   11) What is meant by 'leadership in social movement' ?
   12) Define revolution.
   13) What is 'Counter-movement' ?

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : **10**
   1) Schism in social movement.
   2) Role of ideology as the social basis of social movement.
   3) Meaning of tribal movement.
   4) Ethnic movements in India.

3. Answer **any two** questions of the following within **150** words **each** : **20**
   1) Evaluate the role of insurrection in bringing social change.
   2) Describe caste and gender as basis of social movements.
   3) Critically evaluate the peasant's movement in India.
   4) Discuss the Narmada Andolan as a part of Ecological movement.

4. Answer **any two** of the following questions within **500** words **each** : **30**
   1) Explain the meaning and features of social movement.
   2) Discuss structural-functional theory of social movements.
   3) Examine the relationship between state and social movements.
   4) Assess the role of Dr. Babasaheb Ambedkar in Dalit movement.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** आहेत.
ii) ***उजवीकडील अंक*** *पूर्ण* ***गुण*** *दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **दहांची** प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **२०**
   १) सामाजिक चळवळीच्या प्रकारांची नावे लिहा .
   २) बंडखोरीची (Rebellion) व्याख्या द्या.
   ३) फूट म्हणजे काय ? (Split)
   ४) चिपको चळवळ म्हणजे काय ?
   ५) 'सामाजिक चळवळ सिद्धांत' बांधणीतील आंतरक्रियावाद्यांची कोणतीही एक भूमिका सांगा.
   ६) कामगार संघटनेची व्याख्या लिहा.
   ७) भारतातील कामगार चळवळीतील दोन नेत्यांची नावे लिहा.
   ८) महिला चळवळींची व्याख्या लिहा.
   ९) भारतातील दोन वांशिक चळवळींची नावे लिहा.
   १०) नागरी समाज म्हणजे काय ?
   ११) सामाजिक चळवळींमधील नेतृत्व म्हणजे काय ?
   १२) क्रांतीची व्याख्या लिहा.
   १३) प्रतिचळवळ म्हणजे काय ?

२. खालीलपैकी कोणत्याहि **दोहोंची** प्रत्येकी ५० शब्दांत उत्तरे लिहा. १०

१) सामाजिक चळवळीतील दुफळी (Schism).

२) सामाजिक चळवळीचा सामाजिक आधार म्हणून विचारप्रणालीची भूमिका .

३) आदिवासी चळवळीचा अर्थ.

४) भारतातील वांशिक चळवळी.

३. खालीलपैकी कोणत्याहि **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. २०

१) सामाजिक परिवर्तन घडवून आणण्यात बंडाच्या किंवा दंग्याच्या (Insurrection) भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

२) 'जात' आणि 'लिंगभाव' यांचे सामाजिक चळवळीचे आधार म्हणून वर्णन करा.

३) भारतातील शेतकरी चळवळीचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

४) परिसरशास्त्रीय चळवळीचा एक भाग म्हणून नर्मदा आंदोलनावर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा. ३०

१) सामाजिक चळवळीचा अर्थ आणि वैशिष्टचे स्पष्ट करा.

२) सामाजिक चळवळींचा संरचनात्मक – कार्यवादी सिद्धांताची चर्चा करा.

३) राज्या++शासन आणि सामाजिक चळवळी यांच्यातील संबंधांचे परीक्षण करा.

४) दलित चळवळीतील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

[3707] – 102

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SC 02 : Sociology of India (New)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **(20)**
   1) Write an essay on formation of sociology in India.
   2) Discuss the dialectical perspective to the study of Indian society with special reference to D. P. Mukherji and A. R. Desai.

2. Answer **any one** of the following within **500** words : **(20)**
   1) Elaborate the features of urban society in India. What are the limitations of rural-urban continuum ?
   2) Define tribe. Discuss the nature of social stratification among the tribes of India.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **(20)**
   1) Elaborate the debate on modernity in India.
   2) State the characteristics of Indian traditions.
   3) Explain the 'household' Vs. family debate.
   4) Discuss the changes in gender based social stratification in India.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **(20)**
   1) Expansion of middle class in India.
   2) Any two features of kinship organization in India.
   3) Characteristics of Indological perspective.
   4) Main thesis of non-Brahmin perspective.
   5) Colonial approach to the study of Indian society.
   6) Sanskritization.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे संबंधित प्रश्नाचे **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दात लिहा : **(२०)**

१) भारतातील समाजशास्त्राची जडणघडण यावर निबंध लिहा.

२) डी.पी. मुखर्जी आणि ए. आर. देसाई यांच्या विशेष संदर्भात भारतीय समाजाच्या अभ्यासातील द्वंद्वात्मक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दात लिहा : **(२०)**

१) भारतातील नागरी समाजाची वैशिष्ट्ये विशद करा. ग्रामीण–नागरी सातत्प दृष्टिकोनाच्या मर्यादा कोणत्या ?

२) जमातीची व्याख्या करा. भारतातील आदिवासींच्या सामाजिक स्तरीकरणाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दात लिहा : **(२०)**

१) भारतातील आधुनिकतेवरील वादविवाद विशद करा.

२) भारतीय परंपरांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

३) घरगृहस्थी विरुद्ध कुटुंब विवाद स्पष्ट करा.

४) भारतातील लिंगभाव आधारित सामाजिक स्तरीकरणातील बदलांची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **(२०)**

१) भारतातील मध्यम वर्गाचे विस्तारीकरण

२) भारतातील नातेसंबंध संघटनेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये

३) भारतशास्त्रीय दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये

४) ब्राह्मणेतर दृष्टिकोनाचा मुख्य विचार

५) भारतीय समाजाच्या अभ्यासाबाबतचा वसाहत दृष्टिकोन

६) संस्कृतीकरण.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory Paper – II)
Perspectives in Indian Society (Old)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following (**20** words **each**) : **(20)**
   1) Define Indology.
   2) Name any two proponents of dialectical perspective.
   3) Write two main characteristics of caste.
   4) What is Ethnography ?
   5) Define 'Dominant caste'.
   6) Define Globalization.
   7) State any two features of modern census.
   8) Define Imperial Gazetteers.
   9) Write any two features of revalism.
   10) Name any two proponents of structural functional approach to study Indian society.
   11) Define district gazeteers.
   12) Name any two Ethnographers who studied Indian society.
   13) What is nationalism ?

2. Answer **any two** questions of the following (**50** words **each**) : **(10)**
   1) Give significance of district Gazeteers in the study of Indian society.
   2) State any two impacts of modern education on Indian society under colonial rule.
   3) What were the roots of Hindu-Muslim politics during colonial India ?
   4) State any two social change in India after globalization.

3. Answer **any two** questions of the following (**150** words **each**) : **(20)**

1) Examine the causes of tribal movement in India.

2) 'Panchayat Raj has encouraged empowerment of rural masses'. Discuss.

3) Assess the role of secularism and pluralism in India in transition.

4) What were the resources of tools used in the study of colonial Indian society ?

4. Answer **any two** of the following (**500** words **each**) : **(30)**

1) Take a review of women's movement in India.

2) Define subaltern. Examine Dr. Ambedkar's contribution to subaltern perspective to the study of Indian society.

3) 'Non-Brahmin movement was more radical than the social reform movement'. Discuss.

4) Examine the changing nature of caste in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२०** शब्दांत लिहा : **(२०)**

१) भारतशास्त्राची व्याख्या करा.

२) द्वंद्वात्मक दृष्टिकोन मांडणाऱ्या दोन विचारवंतांची नावे लिहा.

३) जातींची दोन प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा.

४) लोकालेख म्हणजे काय ?

५) प्रभावी जातीची व्याख्या करा.

६) जागतिकीकरणाची व्याख्या करा.

७) आधुनिक जनगणनेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

८) साम्राज्यशाहीच्या राजपत्राची (Gazetteer) व्याख्या करा.

९) पुनरुज्जीवनवादाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

१०) भारतीय समाजाच्या अभ्यासाचा संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टिकोन मांडणाऱ्या दोन विचारवंतांची नावे लिहा.

११) जिल्हा राजपत्राची व्याख्या करा.

१२) भारतीय समाजाचा अभ्यास करणाऱ्या दोन लोकालेख अभ्यासकांची नावे लिहा.

१३) राष्ट्रवाद म्हणजे काय ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **५०** शब्दात उत्तरे लिहा : **(१०)**

१) भारतीय समाजाच्या अभ्यासातील जिल्हा राजपत्राचे महत्त्व सांगा.

२) वसाहतकालीन भारतावरील आधुनिक शिक्षणाचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.

३) वसाहतकालीन भारतातील हिंदु–मुस्लिम राजकारणाची मूळ/कारणे कोणती ?

४) जागतिकीकरणानंतरच्या भारतावरील दोन सामाजिक परीवर्तने स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **१५०** शब्दांत लिहा : **(२०)**

१) भारतातील जमातींच्या चळवळींच्या कारणांचे परीक्षण करा.

२) ग्रामीण सामान्यजनांच्या सबलीकरणास पंचायती राज्याने उत्तेजना दिली – चर्चा करा.

३) बदलत्या भारतातील धर्मनिरपेक्षता व बहुविधतावाद यांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

४) वसाहतकालीन भारतीय समाजाच्या अध्ययनाची साधने कोणती ?

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **५००** शब्दांत लिहा : **(३०)**

१) भारतातील स्त्री चळवळीचा आढावा घ्या.

२) 'शोषित' (subaltern) ची व्याख्या करा. भारतीय समाजाच्या अध्ययनातील शोषित दृष्टिकोनाला डॉ. आंबेडकर यांनी दिलेल्या योगदानाचे परीक्षण करा.

३) ''सामाजिक सुधारणा चळवळीपेक्षा ब्राह्मणेतर चळवळ अधिक बंडखोर होती''. चर्चा करा.

४) भारतातील जातींच्या स्वरूपातील परिवर्तनाचे परीक्षण करा.

[3707] – 103

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Paper)
SO-01 : Agrarian Society
(New Course) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain in detail the features of agrarian society and trible society.
   2) Assess the impact of the British policy with regard to the land ownership and revenue on the agrarian structure in India.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Evaluate the decentralization of power with reference to Panchayat Raj System.
   2) Describe in detail the nature and outcome of Green Revolution.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **(20)**
   1) Examine the impact of Globalization on Indian Agriculture.
   2) Describe Peasant Movements in the 1980's.
   3) Evaluate Community Development Programme.
   4) Write about Telangana and Tibhaga agrarian movements.

4. Write notes on following (**any four** in **100** words **each**) : **(20)**
   1) Poverty alleviation programme
   2) Feudalism
   3) Naxalite agrarian movement
   4) Employment Guarantee Scheme
   5) Post independent problems of farmers in Maharashtra
   6) Asiatic mode of production.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक संबंधित प्रश्नाचे* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांपर्यंत लिहा. **(20)**
   1) कृषि समाजाची आणि आदिवासी समाजाची मूलभूत वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
   2) जमीनीची मालकी व महसूल या संबंधीच्या ब्रिटीशांच्या धोरणाचा भारतीय कृषिरचनेवर झालेल्या परिणामांचे मूल्यमापन करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांपर्यंत लिहा. **(20)**
   1) सत्तेच्या विकेंद्रीकरणाच्या दृष्टिकोनातून पंचायतराज व्यवस्थेचे मूल्यमापन करा.
   2) हरित क्रांतीचे स्वरूप व तिची निष्पत्ती सविस्तर विशद करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांपर्यंत लिहा. **(20)**
   1) भारतीय शेतीवरील जागतिकीकरणाच्या प्रभावाचे (impact) परीक्षण करा.
   2) 1980 च्या दशकातील कृषीवल चळवळी विशद करा.
   3) समुदाय विकास कार्यक्रमाचे मूल्यमापन करा.
   4) तेलंगणा (Telangana) आणि तीभागा (Tibhaga) कृषिवल चळवळींची माहिती लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांपर्यंत टीपा लिहा. **(20)**
   1) दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रम
   2) सरंजामशाही (Feudalism)
   3) नक्षलवादी कृषीवल चळवळ
   4) रोजगार हमी योजना
   5) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या, स्वातंत्र्यानंतरच्या काळातील समस्या
   6) अशियायी उत्पादन पद्धती.

[3707] – 106

M.A. (Sem. – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Paper – SO-04)
Sociology of Maharashtra : Culture and Society
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) ***Figures*** *to the* ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Write an essay on Ambedkarite movement in Maharashtra.
   2) Examine the debate on the issue of displacement with special reference to Narmada Bachao Andolan.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain the significance of social reform movement with special reference to women's education.
   2) Discuss the role of Girni Kamgar (textile workers) in the formation of Mumbai – a commercial capital of Maharashtra.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **(20)**
   1) Examine the formation of Samyukta Maharashtra Samiti.
   2) Discuss the role of Shahu Maharaj in non-Brahmin movement in Maharashtra.
   3) Elaborate on the reasons of farmer's suicide in Maharashtra.
   4) Discuss the formation of Shivsena.
4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **(20)**
   1) Caste formation in 19th century Maharashtra.
   2) Main principles of Satyashodhak Samaj.
   3) Declining sex ratio in Maharashtra.
   4) Concept of SEZ.
   5) Meaning of regional disparity
   6) Formation of Dalit Panther.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*

*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५०० शब्दांत** लिहा. **(२०)**

१) महाराष्ट्रातील आंबेडकरी चळवळीवर निबंध लिहा.

२) नर्मदा बचाव आंदोलनाच्या विशेष संदर्भात विस्थापनाच्या मुद्द्यावर झालेल्या चर्चेचे परीक्षण करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५०० शब्दांत** लिहा. **(२०)**

१) स्त्री शिक्षणाच्या विशेष संदर्भात सामाजिक सुधारणा चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

२) मुंबई – महाराष्ट्राची व्यावसायिक राजधानी घडविण्यामधे गिरणी कामगारांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी **२५० शब्दांत** लिहा. **(२०)**

१) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची घडण स्पष्ट करा.

२) महाराष्ट्रातील अब्राह्मणी चळवळी मधील शाहू महाराजांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

३) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे विशद करा.

४) शिवसेनेच्या उभारणीवर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा प्रत्येकी **१०० शब्दांत** लिहा. **(२०)**

१) १९ व्या शतकातील महाराष्ट्रातील जातीय जडणघडण.

२) सत्यशोधक समाजाची महत्त्वाची तत्त्वे.

३) महाराष्ट्रातील घटता लिंगदर.

४) विशेष आर्थिक क्षेत्राची (SEZ) संकल्पना.

५) प्रादेशिक असमतोलाचा अर्थ.

६) दलित पँथरची स्थापना.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Paper – IV(B))
SO-4(2) : Criminology
(Old Course – 2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: I)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
II) Figures to ***right*** *indicate* ***full*** *marks of the question.*

1. Answer **any ten** questions of the following within **20** words **each** : **(20)**

I) Define crime.

II) Define penology.

III) What is criminology ?

IV) Give two examples of organized crime.

V) Define Terrorism.

VI) Two characteristics of crime.

VII) What is deterrent ?

VIII) Define the prison.

IX) Give any two types of the punishment.

X) Define rehabilitation of prisoners.

XI) What is correction ?

XII) Name any two types of victims.

XIII) What is “Retribution” ?

2. Answer **any two** questions within **50** words **each** : **(10)**

I) Explain nature of criminology in few words.

II) Briefly elucidate ‘Demonological Theory of Crime’.

III) What is probation ?

IV) Explain prevention of crime.

3. Answer **any two** questions within **150** words **each** : **(20)**

I) Examine the concept of crime in the 20th century.

II) Elucidate nature of crime against women.

III) Brief history of prison.

IV) Explain the typology of Victims.

4. Answer **any two** questions of the following within **500** words **each** : **(30)**

I) Write an essay on importance of criminology.

II) Discuss thoroughly positive school of criminology.

III) Examine the significance of corrections of criminals.

IV) Describe the nature and development of victimology.

मराठी रूपांतर

सूचना : *I)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*

II) ***उजवीकडील*** *आकडे प्रश्नांचे* ***गुण*** *दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२०** शब्दांत द्या : **(२०)**

I) गुन्ह्यची व्याख्या द्या.

II) दण्डशास्त्राची व्याख्या द्या.

III) गुन्हेगारीशास्त्र म्हणजे काय ?

IV) संघटित गुन्ह्याची दोन उदाहरणे द्या.

V) आतंकवादाची/दहशतवादाची व्याख्या द्या.

VI) गुन्ह्याची दोन वैशिष्ट्ये.

VII) अवरोध/निरोधक म्हणजे काय ?

VIII) तुरूंगाची व्याख्या द्या.

IX) शिक्षेचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

X) कैद्याच्या पुनर्वसनांची व्याख्या द्या.

XI) सुधारणा (correction) म्हणजे काय ?

XII) बळीच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे सांगा.

XIII) बदला/सूड म्हणजे काय ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांत द्या. **(१०)**

I) गुन्हेगारीशास्त्राचे स्वरूप काही शब्दात स्पष्ट करा.

II) गुन्ह्याचा सैतानशास्त्रीय सिद्धांत थोडक्यात विशद करा.

III) परिबिक्षा म्हणजे काय ?

IV) गुन्हेगारीला प्रतिबंध स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दांत द्या. **(२०)**

I) विसाव्या शतकातील गुन्ह्याच्या संकल्पनेचे परीक्षण करा.

II) स्त्रियांविरोधी गुन्हाच्यांचे स्वरूप विशद करा.

III) तुरूंगाचा इतिहास थोडक्यात सांगा.

IV) बळींचे प्रकार स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५०० शब्दांत लिहा : **(३०)**

I) गुन्हेगारीशास्त्राच्या महत्त्वावर निबंध लिहा.

II) गुन्हेगारीशास्त्राच्या प्रत्यक्षवादी संप्रदायाची (school) सखोल चर्चा करा.

III) गुन्हेगारांच्या सुधारणेच्या महत्त्वाचे परीक्षण करा.

IV) बळीशास्त्राचे स्वरूप व विकास याचे वर्णन करा.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SO-2 : Perspectives on Indian Society (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) **All** questions are **compulsory**.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**
   1) What are the basic postulates of Non Brahmin perspective to Indian society ? Assess Mahatma Phule's contribution in developing Non Brahmin perspective.
   2) Discuss the changes in urban settings which lead to debate beyond rural-urban continumm.

2. Answer **any one** of the following within **500** words each : **20**
   1) Define gender. Elaborate the changes in gender based social stratification in India.
   2) What are the basic postulates of dialectical perspective ? Write on the contribution of A. R. Desai to Dialectical perspective.

3. Answer **any two** of the following within **250** words each: **20**
   1) Elaborate the characteristics of rural society in India.
   2) Discuss how caste and class are correlated to be a base for social stratification in India.
   3) What are the problems of Indian labour after globalization ?
   4) Discuss the issue of privatization of education in India.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words each. **20**
   i) Causes of farmer's suicide in India.
   ii) Demerits of SEZ in India.
   iii) Issues of labour migration in global India.
   iv) Phases of villages in India.
   v) Concept of household in India.
   vi) Characteristics of tribes in India.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे संबंधित प्रश्नाचे **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत द्या. **२०**

१) भारतीय समाजाबाबतच्या ब्राम्हणेतर दृष्टिकोनाची मुख्य विधाने कोणती ? ब्राम्हणेतर दृष्टिकोनाच्या विकासामधील महात्मा फुले यांच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

२) ग्रामीण नागरी सातत्यापलीकडील विवादाला चालना देणाऱ्या नगरी वसाहतीतील बदलांची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत द्या. **२०**

१) लिंगभावाची व्याख्या करा. भारतातील लिंगभाव आधारित सामाजिक स्तरीकरणातील बदल विशद करा.

२) द्वंद्वात्मक दृष्टीकोनाची मुख्य विधाने कोणती ? द्वंद्वात्मक दृष्टीकोनाला ए. आर. देसाई यांनी दिलेल्या योगदानावर लिहा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा. **२०**

१) भारतीय ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये विशद करा.

२) भारतातील सामाजिक स्तरीकरणाचा आधार म्हणून जात व वर्ग कसे जोडलेले आहेत याची चर्चा करा.

३) जागतिकीकरणानंतरच्या भारतीय कामगारांच्या समस्या कोणत्या ?

४) भारतातील शिक्षणाच्या खागजीकरणाच्या प्रश्नांची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांमध्ये टीपा लिहा. **२०**

१) भारतातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे.

२) भारतातील 'सेझ' चे दुष्परिणाम.

३) जागतिकीकरणातील भारतातील कामगार स्थलांतराचे प्रश्न.

४) भारतातील खेड्यांच्या अवस्था.

५) भारतातील घरगृहस्थीची संकल्पना.

६) भारतातील जमातींची वैशिष्ट्ये.

[3707] – 201

M.A. (Sem. – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper SC-03)
Introduction to Sociological Theories (New)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) ***Figures*** *to the* ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain Parson's contribution to functionalism.
   2) Discuss the tenets of conflict theory and explain R. Dahrendorf's theory of conflict.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Discuss A. Schutz's theory of phenomenology.
   2) Elucidate Garfinkel's contribution to Ethnomethodology.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words each : **(20)**
   1) Discuss Levi Strauss' study of myths.
   2) Explain Berger and Luckman's theory of social construction of reality.
   3) Assess three postulates by R. Merton.
   4) Examine Mill's concept of power elites.
4. Write notes on **any four** of the following within **100** words each : **(20)**
   1) Four functional pre requisites.
   2) Stock of knowledge (A. Schutz).
   3) Concept of stigma.
   4) Breaching experiment.
   5) Radcliffe Brown's concept of structure.
   6) Malinowski's concept of functionalism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*

*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५०० शब्दांत** लिहा : **(२०)**

१) पार्सन्स यांचे प्रकार्यवादामधील योगदान स्पष्ट करा.

२) संघर्ष सिद्धांताच्या महत्त्वाच्या तत्त्वांची चर्चा करून आर. डॅहरेनडॉर्फ यांचा संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५०० शब्दांत** लिहा : **(२०)**

१) ए . शुट्झ यांच्या प्रघटनशास्त्राच्या सिद्धांतावर चर्चा करा.

२) लोकालेख पद्धती शास्त्रामधील गारफिंकेल यांचे योगदान विशद करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी **२५० शब्दांत** लिहा : **(२०)**

१) लेव्ही स्ट्रॉस यांच्या मिथकांच्या अभ्यासावर चर्चा करा.

२) बर्जर आणि लकमन् यांचा वास्तवाच्या सामाजिक घडणीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

३) रॉबर्ट मर्टन यांच्या तीन तत्त्वांचे मूल्यमापन करा.

४) मिल्स यांच्या सत्ताधारी अभिजन ह्या संकल्पनेचे परीक्षण करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा प्रत्येकी **१०० शब्दांत** लिहा : **(२०)**

१) चार कार्यात्मक पूर्वावश्यकता.

२) ज्ञानाचा साठा. (Stock of knowledge A. Schutz).

३) 'स्टिग्मा' ही संकल्पना.

४) खंड पाडण्याचे प्रयोग (Breaching experiments).

५) रॅडक्लिफ ब्राऊन यांची संरचनेची संकल्पना.

६) मॅलिनोव्हस्की यांची प्रकार्यवादाची संकल्पना.

[3707] – 201

M.A. (Sem. – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
(SC-03) : Contemporary Social Theories (Old)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) ***Figures*** *to the* ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain the meaning of theory and elaborate the different levels of theorization.
   2) Describe Althusser's theory of ideology.
2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain Foucault's views about post-structuralism.
   2) Analyse the views of Anthony Gidden's about the integration of social theory.
3. Answer **any two** of the following questions within **250** words each : **(20)**
   1) Explain the nature of sociological theory.
   2) State Gramsci's contribution to Neo-Marxism.
   3) Explain Derrida's concept of deconstruction.
   4) Elaborate Bourdieu's concept of habitus and field.
4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words each : **(20)**
   1) Frankfurt school.
   2) Life world and system. (Habermas).
   3) Characteristics of sociological theory.
   4) Concept of discipline (Foucault).
   5) Structuralism.
   6) Types of capital (Bourdieu).

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*

ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **५०० शब्दांत** उत्तर लिहा : **(२०)**

१) सिद्धांताचा अर्थ स्पष्ट करा आणि सैद्धांतीकरणाचे विविध स्तर विशद करा.

२) अल्थुझर यांच्या विचार प्रणालीच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **५०० शब्दांत** उत्तर लिहा. **(२०)**

१) फूको यांचे संरचनोत्तरवादाविषयीचे विचार स्पष्ट करा.

२) सिद्धांताच्या एकत्रीकरणाविषयीच्या अँथनी गिडन्स यांच्या विचारांचे विश्लेषण करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **२५० शब्दांत** उत्तरे लिहा : **(२०)**

१) समाजशास्त्रीय सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२) ग्रामसीचे नव–मार्क्सवादाला योगदान सांगा.

३) डेरीडा यांची विरचना (Deconstruction) ही संकल्पना स्पष्ट करा.

४) बोर्दयु यांची सवयी आणि क्षेत्र ही संकल्पना विशद करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१०० शब्दांत** टीपा लिहा : **(२०)**

१) फ्रँकफर्ट संप्रदाय

२) जीव–जगत् आणि व्यवस्था (हेबरमास)

३) समाजशास्त्रीय सिद्धांताची वैशिष्ट्ये

४) शिस्तीची संकल्पना (फूको)

५) संरचनावाद

६) भांडवलाचे प्रकार (बोर्दयु).

[3707] – 205

M.A. (Second Semester) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Paper)
SO-07 : Health and Society
(New Course – 2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words **each** : **[20]**
   1) Explain the concept of illness. Describe the various factors responsible for illness.
   2) Describe the Interaction Approach and Conflict Approach on health and medicine within Sociology.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words **each** : **[20]**
   1) "Public Health Care in India" – Explain in detail.
   2) "Social Epidemiology" – Explain in detail.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **[20]**
   1) "Health as a fundamental right" – Describe.
   2) Write bad effects of food and drug adulteration.
   3) "Health care is the responsibility of the state" – Comment.
   4) Describe the scope of health.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **[20]**
   1) Health and society
   2) Health and cleanliness
   3) Significance of diet and health promotion
   4) Disease and society
   5) Concept of health
   6) Functional approach and health and medicine.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न **आवश्यक** आहेत.*
*ii) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा : **[20]**

   1) 'आजारपण'(illness) ही संकल्पना स्पष्ट करून आजारपणासाठी जबाबदार असलेले विविध घटक विशद करा.

   2) समाजशास्त्रीय दृष्टिने आरोग्य आणि औषधे या विषयीचा संघर्ष दृष्टिकोन आणि आंतर्क्रियावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत उत्तर लिहा : **[20]**

   1) सविस्तर स्पष्ट करा – 'भारतातील सार्वजनिक आरोग्याची काळजी'.

   2) सामाजिक संसर्गजन्य रोगनिदान शास्त्र म्हणजे काय ? सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नाची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे द्या : **[20]**

   1) 'आरोग: एक मूलभूत अधिकार' – विशद करा.

   2) अन्न आणि औषध भेसळीमुळे होणारे दुष्परिणाम लिहा.

   3) आरोग्य दक्षता – राज्यांची जबाबदारी आहे – भाष्य करा.

   4) आरोग्याची व्याप्ती विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा : **[20]**

   1) आरोग्य आणि समाज

   2) आरोग्य आणि स्वच्छता

   3) आरोग्य संवर्धनात आहाराचे महत्त्व

   4) रोग आणि समाज

   5) 'आरोग्य' ही संकल्पना

   6) आरोग्य आणि औषधे या बाबतचा कार्यिक दृष्टिकोन.

[3707] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SC-05 : Application of Research Skills (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words **each** : **(20)**
   1) What are the major steps in writing research proposal ?
   2) State the rules in preparing structured and unstructured questionnaire.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words **each** : **(20)**
   1) State different statistical procedures in the analysis of sociological data.
   2) Discuss how computer is significant tool in the analysis of data and report writing.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **(20)**
   1) Elaborate various types of sampling.
   2) What are the qualities of good sampling ?
   3) Explain the relevance of review of literature in sociological research.
   4) State the major steps in report writing.

4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **(20)**
   1) Rules of writing bibliography.
   2) Importance of sampling.
   3) Interpretation of data.
   4) Importance of report writing.
   5) Role of coding in qualitative research.
   6) Importance of graphic presentation of data.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक संबंधित प्रश्नांचे* ***पूर्ण गुण*** *दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **(20)**
   1) संशोधन प्रस्ताव लिखाणातील प्रमुख मुद्दे कोणते ?
   2) संरचित आणि असंरचित प्रश्नावली निर्मितीचे नियम स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **(20)**
   1) समाजशास्त्रीय माहिती विश्लेषणातील विविध संख्या शास्त्रीय प्रक्रिया स्पष्ट करा.
   2) माहितीचे विश्लेषण व अहवाल लेखनातील संगणकाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **(20)**
   1) नमुना निवडीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
   2) चांगल्या नमुना निवडीची गुणवैशिष्ट्ये कोणती ?
   3) समाजशास्त्रीय संशोधनातील संदर्भ साहित्याच्या आढाव्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
   4) अहवाल लेखनातील प्रमुख अवस्था स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा : **(20)**
   1) संदर्भसूची लिखाणाचे नियम
   2) नमुना निवडीचे महत्त्व
   3) माहितीचे निर्वचन
   4) संशोधन अहवाल लेखनाचे महत्त्व
   5) संकेतीकरणाची गुणात्मक संशोधनातील भूमिका
   6) माहितीच्या आलेखाद्वारे सादरीकरणाचे महत्त्व.

[3707] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Paper – SO-09)
Sociology of Gender (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Critically compare Marxist and liberal bases of feminism.
   2) Critically assess family as a gendered institution.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Discuss the causes of increasing rates of dropouts with special reference to womens education.
   2) Critically evaluate women's movement in post 70s period in India.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words each: **(20)**
   1) Critically evaluate marriage and kinship from gender perspective.
   2) Examine the issues related to women workers in organized sector.
   3) Discuss state policies related to women's issues.
   4) Examine how subject choices are determined by gender in the field of higher education.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words each : **(20)**
   1) Difference between sex and gender.
   2) Concept of glass ceiling.
   3) Sexual division of labour.
   4) Feminization of work.
   5) Role of AIWC in pre independence women's movement.
   6) Relationship between caste and gender.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*2) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **(20)**

1) स्त्रीवादाच्या उदारमतवादी आणि मार्क्सवादी पायाभूत विचारसरणीमधे चिकित्सात्मक तुलना करा.

2) कुटुंब ही लिंगभावात्मक संस्था कशी आहे याचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **(20)**

1) स्त्री शिक्षणाच्या संदर्भात वाढत्या गळतीच्या प्रमाणांच्या कारणांवर चर्चा करा.

2) भारतातील १९७० नंतरच्या काळातील स्त्री चळवळीचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **(20)**

1) लिंगभावाच्या दृष्टिकोनातून विवाह आणि नातेसंबंध याचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

2) संघटित क्षेत्रातील स्त्री कामगारांशी संबंधित मुद्दे विशद करा.

3) स्त्री प्रश्नाशी संबंधित राज्याच्या धोरणाविषयी चर्चा करा.

4) उच्च शिक्षणाच्या क्षेत्रात विषयाची निवड ही लिंगभावावर आधारित कशी असते याचे परीक्षण करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : **(20)**

1) लिंग आणि लिंगभाव यामधील फरक

2) काचेचे छत ही संकल्पना (glass ceiling)

3) लिंगाधिष्ठीत श्रमविभाजन

4) श्रमाचे स्त्रीकरण

5) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील स्त्रीचळवळी मधील AIWC ची भूमिका

6) जात आणि लिंगभाव यामधील परस्पर संबंध.

[3707] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – SO 10
Sociology of Dalits and Tribes (2008 Pattern)

Time : 3 Hours | Total Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory.***
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**

   1) Explain the concept of social exclusion and discuss its socio-cultural dimensions with reference to dalits.

   2) Compare the isolationist and integrationist approach to the study of scheduled tribes.

2. Answer **any one** of the following within **500** words : **20**

   1) Discuss the various constitutional provisions with reference to schedules tribes and DTNTs.

   2) Elaborate upon the issues raised by dalit movement.

3. Answer **any two** of the following within **250** words : **20**

   1) Explain briefly the history of criminal tribes in India.

   2) Discuss Dr. Babasaheb Ambedkar's 'Broken-man' theory.

   3) Discuss nature of caste discrimination with reference to events like khairlanji.

   4) Discuss the effects of development on scheduled tribes.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words. **20**

   1) Concept of 'Identity Politics'.

   2) Criminal Tribes Act, 1871.

   3) Kalaram Temple movement.

   4) 'Stigma' with reference to DTNTs.

   5) Colonial definition of scheduled tribes.

   6) Mahatma Jotirao Phule's struggle against untouchability.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

१) सामाजिक विलगीकरणाची संकल्पना सांगून तिच्या सामाजिक–सांस्कृतिक पैलूंची चर्चा दलीतांच्या संदर्भात करा.

२) अनुसूचित जमातींच्या अभ्यासाच्या अलगतावादी आणि एकात्मतावादी दृष्टीकोनांची तुलना करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

१) अनुसूचित जमाती आणि भटक्या – विमुक्त जमातींच्या संदर्भात संविधानात्मक तरतुदींची चर्चा करा.

२) दलित चळवळीने उपस्थित केलेल्या प्रश्नांचे सविस्तर विवेचन करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

१) भारतातील गुन्हेगार जमातींचा थोडक्यात इतिहास सांगा.

२) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या 'ब्रोकन – मॅन' (Broken-man) सिद्धांताची चर्चा करा.

३) खैरलांजी सारख्या घटनेचा संदर्भ घेऊन जातीय भेदभावाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

४) अनुसूचित जमातींवरील विकासाच्या परिणामांची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) 'अस्मितेचे राजकारण' – संकल्पना.

२) गुन्हेगार जमाती कायदा, १८७१.

३) काळाराम मंदीरप्रवेशाची चळवळ

४) भटक्या – विमुक्त जमातींच्या संदर्भात 'कलंका' चा मुद्दा.

५) अनुसूचित जमातीची वसाहतवादी व्याख्या.

६) अस्पृश्यते विरुद्ध महात्मा जोतीराव फुले यांचा संघर्ष.

———————————

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – SO 12
Environment and Society
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Examine the relationship between environment and development.
   2) Elucidate the problems of urban environment.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Discuss in brief the environmental laws and state policies.
   2) Discuss the rights of forest dwelling communities.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
   1) Explain the importance of study of ecology and society.
   2) Discuss the impact of Green Revolution on land.
   3) Discuss in brief the problem of radio active pollution.
   4) Elucidate the role of international agencies for the growth of environmentalism.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
   1) Sustainable development
   2) Privatization of water
   3) Noise pollution
   4) Narmada Bachao Andolan
   5) Deep ecology
   6) Global warming.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नाचे पूर्ण* ***गुण*** *दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
   1) पर्यावरण आणि विकास यांच्यातील संबंधाचे परीक्षण करा.
   2) शहरी पर्यावरणाच्या समस्या विशद करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
   1) पर्यावरण संबंधित कायदे व शासकीय धोरणे यांची थोडक्यात चर्चा करा.
   2) जंगल अवलंबी समुदायांच्या हक्कांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**
   1) परिसरशास्त्र (ecology) आणि समाज यांच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
   2) हरित क्रांतीच्या जमीनीवर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
   3) किरणोत्सर्जित प्रदूषण समस्यांची चर्चा करा.
   4) पर्यावरणवादाच्या विकासातील आंतरराष्ट्रीय संस्थांची भूमिका विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रत्येकी **100** शब्दात टिपा लिहा : **20**
   1) चिरंतन/शाश्वत विकास
   2) पाण्याचे खाजगीकरण
   3) ध्वनी प्रदूषण
   4) नर्मदा बचाओ आंदोलन
   5) भूगर्भ परिसरशास्त्र (Deep Ecology)
   6) जागतिक तपमानवाढ.

———————————

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Paper – III (B))
SO-3 (2) : Health and Society
(2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : **(20)**
   1) Define concept of Disease.
   2) Write any two Home Remedies.
   3) When does the Consumer Protection Act came into force ?
   4) What is Malnutrition ?
   5) What is Health Care ?
   6) Write names of any two epidemic diseases.
   7) What is child rearing ?
   8) Write names of any two occupational diseases.
   9) What is Drug ?
   10) Write any two functions of UNICEF.
   11) What is illness ?
   12) Write names of any two National Rehabilitation Centres.
   13) What is Unani Medicine Treatment ?

2. Answer **any two** of the following questions within **50** words **each** : **(10)**
   1) Relationship between Health and Diet.
   2) Health Care and Health Insurance.
   3) Ayurvedic Medicine System.
   4) Drug Adulteration.

3. Answer **any two** of the following questions within **150** words **each** : **(20)**

1) Explain the Health Policy of Govt. of India.

2) Hospital as a "Social Organisation" – Explain in detail.

3) Explain the various problems of community health in India.

4) What is Social Epidemiology ?

4. Answer **any two** of the following questions within **500** words **each** : **(30)**

1) Describe the contribution of social institutes in health care.

2) Explain with illustrations 'health rehabilitation' and describe the principles of rehabilitation.

3) Describe the role of Media in promoting the health.

4) Explain in detail "Scope of Health".

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दांत लिहा : **(20)**

1) 'रोग' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.

2) घरगुती उपचाराची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.

3) ग्राहक संरक्षण कायदा केव्हा अस्तित्वात आला ?

4) कुपोषण म्हणजे काय ?

5) आरोग्य दक्षता म्हणजे काय ?

6) कोणत्याही दोन संसर्गजन्य रोगांची नावे लिहा.

7) बाल संगोपन म्हणजे काय ?

8) कोणत्याही दोन व्यावसायिक रोगांची नावे लिहा.

9) मादक पदार्थ म्हणजे काय ?

10) युनिसेफची आरोग्यासंबंधीची कोणतीही दोन कार्ये लिहा.

11) आजार म्हणजे काय ?

12) कोणत्याही दोन राष्ट्रीय पुनर्वसन संस्थांची नावे लिहा.

13) युनानी औषध उपचार पद्धती म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा. **(10)**

1) आरोग्य आणि आहार यातील संबंध

2) आरोग्य जपणूक आणि आरोग्य विमा

3) आयुर्वेदिक औषध पद्धती

4) औषध भेसळ.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **150** शब्दांत लिहा. **(20)**

1) भारत सरकारचे आरोग्य विषयक धोरण स्पष्ट करा.

2) 'इस्पितळ' – एक सामाजिक संघटना' सविस्तर विशद करा.

3) भारतातील समुदाय आरोग्य विषयक विविध समस्या स्पष्ट करा.

4) सामाजिक संसर्गजन्य रोगशास्त्र म्हणजे काय ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **500** शब्दांत लिहा. **[30]**

1) आरोग्याची काळजी घेण्यामध्ये विविध सामाजिक संस्थांच्या योगदानाचे वर्णन करा.

2) आरोग्य पुनर्वसन म्हणजे काय हे सोदाहरण स्पष्ट करा आणि पुनर्वसनाची तत्त्वे (principles) विशद करा.

3) आरोग्य संवर्धनातील प्रसार माध्यमांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

4) आरोग्याची व्याप्ती सविस्तर विशद करा.

[3707] – 402

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper – SC-08)
Sociology of Crime
(New Course) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

N.B. : *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**

   1) Critically evaluate the types and causes of crime against women.

   2) Explain the menaing and types of crime.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**

   1) Elaborate victimological perspective of crime.

   2) What is prison ? Describe various problems of prisons.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**

   1) Discuss various types of punishment.

   2) Explain the characteristics of crime.

   3) Evaluate Sutherland's differential association theory of crime.

   4) Explain the characteristics of terrorism.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**

   1) Organised crime
   2) Open prison
   3) Parole
   4) Tihar model
   5) Free will theory
   6) Causes of White Collar Crime.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

१) स्त्रीविरोधी गुन्हयांचे प्रकार व कारणांचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

२) गुन्हयाचा अर्थ व प्रकार स्पष्ट करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

१) गुन्हयाचा बळीशास्त्रीय दृष्टीकोन विशद करा.

२) तुरुंग म्हणजे काय ? तुरुंगांच्या विविध समस्यांचे वर्णन करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

१) शिक्षेच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

२) गुन्हयाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

३) सदरलँड यांच्या गुन्हयाच्या विभेदित साहचर्य सिद्धान्ताचे टीकात्मक परिक्षण करा.

४) दहशतवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **२०**

१) संघटीत गुन्हे

२) खुले कारागृह

३) पॅरोल

४) तिहार प्रारूप (Tihar model)

५) मुक्त इच्छा सिद्धांत (Free will theory)

६) पांढरपेशीय गुन्हयाची कारणे.

[3707] – 403

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – SO.13
Urban Sociology
(Pattern 2008) (New Course)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *I)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
II) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   I) Write an essay on development of urban sociology.
   II) Discuss on Rural urban fringe in context of globalization.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   I) Examine Louis Wirth's theory of urbanism.
   II) Elucidate the role of the State in governance of urban society.

3. Answer **any two** questions of the following within **250** words **each** : **20**
   I) Evaluate the role of NGO's in various collective action within the urban cities.
   II) Explain some criteria's of urban community.
   III) Define satellite cities. Explain some of its features
   IV) Explain leisure time activities of urban people.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words : **20**
   I) Noise pollution
   II) Consumerism
   III) Drinking water problems of cities
   IV) Global city
   V) Castell's theory of urban sociology
   VI) Gender inequalities in cities.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडचे** आकडे प्रश्नांचे एकूण **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात द्या : **20**

I) नागरी समाज शास्त्राच्या विकासावर निबंध लिहा.

II) जागतिकी करणाच्या संदर्भात ग्रामीण–नागरी हक्क किंवा सीमा (fringe) यावर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात द्या : **20**

I) लुईस विर्थ यांच्या नगरवादाच्या सिद्धांताचे परीक्षण करा.

II) नागरी समाजाच्या नियंत्रणात राज्याची भूमिका विशद करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात द्या : **20**

I) नागरी शहरातील विविध सामुहिक क्रियेत ऐच्छिक संघटनांची (NGO's) भूमिका विशद करा.

II) नागरी समुदायाचे काही निकष स्पष्ट करा.

III) उपनगराची (satellite cities) व्याख्या द्या. त्याची काही वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

IV) नागरी लोकांचे फुरसतीच्या वेळेतील कार्यक्रम (Activities) स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी १०० शब्दात टिपा लिहा : **20**

I) ध्वनी प्रदूषण

II) उपभोक्तावाद

III) शहरातील पिण्याच्या पाण्याची समस्या

IV) जागतिक शहर

V) नागरी समाजशास्त्राचा कॅस्टेल (Castell) यांचा सिद्धांत.

VI) शहरातील लिंगभाव असमानता.

———————————

[3707] – 406

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – SO-16
Ethnicity in India (2008 Pattern)

Time: 3 Hours | Max. Marks: 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**

   1) Explain how subnational movement challenged national unity in India with special reference to the issue of Bodoland.

   2) Discuss the representation of ethnic groups in television serials.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**

   1) Elaborate on the various perspectives on ethnicity.

   2) Discuss the emergence of nationalism in India.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**

   1) Explain the concept of multiculturalism.

   2) Discuss the relationship between caste and ethnicity.

   3) Discuss characteristics of nation.

   4) Explain the crisis of secularism in India.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each**. **20**

   1) Meaning of ethnicity.

   2) Relationship between ethnicity and gender.

   3) Note on the language problem in India.

   4) Concept of nation – state.

   5) Meaning of ethnic resurgence.

   6) Issues related to ethnic identity in Indian cinema.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे उत्तर **500** शब्दांत द्या. २०

१) उपराष्ट्रीय चळवळी या राष्ट्रीय एकात्मतेला कसे आव्हान देतात ते बोडोलँडच्या मुद्द्यांच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

२) दूरचित्रवाणी मालिकांमधे वांशिक गटांचे सादरीकरण कसे गेले जाते यावर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा. २०

१) वांशिकतेवरील विविध दृष्टीकोन विशद करा.

२) भारतातील राष्ट्रवादाच्या उदयावर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. २०

१) बहुसांस्कृतिकतावाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.

२) जात आणि वांशिकता यामधील परस्परसंबंधांवर चर्चा करा.

३) राष्ट्राच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.

४) भारतातील धर्मनिरपेक्षतावादाच्या समस्येवर चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा. २०

१) वांशिकतेच्या अर्थ

२) वांशिकता आणि लिंगभाव यामधील परस्परसंबंध

३) भारतातील भाषेविषयक समस्येवर टीप

४) राष्ट्रराज्य ही संकल्पना

५) वांशिक उणवाचा अर्थ

६) भारतीय सिनेमातील वांशिक अस्मितेशी संबंधित मुद्दे.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SO-2 : Methodology of Social Research
(Old Course – 2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : **[20]**
   1) Define validity.
   2) Write the meaning of phenomenology.
   3) What is induction ?
   4) Define objectivity.
   5) What is meant by knowledge ?
   6) State the meaning of value neutrality.
   7) Give the meaning of survey.
   8) Define mode.
   9) State any two uses of life history.
   10) What is action research ?
   11) State the meaning of field work.
   12) What is scaling ?
   13) State the types of research design.

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : **[10]**
   1) Uses of hypothesis
   2) Participatory research.
   3) Limitations of survey
   4) Quartile deviation.

3. Answer **any two** of the following within **150** words **each** : **[20]**

1) Explain Kuhn's views on structure of scientific revolution.

2) Discuss the types of sampling.

3) Explain test of significance.

4) Discuss the ethical issues in social research.

4. Answer **any two** of the following within **500** words **each** : **[30]**

1) Examine the advantages and disadvantages of interview.

2) Discuss the problems while constructing the questionnaire.

3) Discuss content analysis as qualitative research techniques.

4) Elucidate the differences between qualitative research and quantitative research.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **[20]**

1) विश्वासार्हतेची (validity) व्याख्या लिहा.

2) प्रघटनात्मक शास्त्राचा अर्थ लिहा.

3) निगमन म्हणजे काय ?

4) वस्तुनिष्ठताची व्याख्या लिहा.

5) ज्ञान म्हणजे काय ?

6) मूल्य तटस्थतेचा अर्थ सांगा.

7) सर्वेक्षणाचा अर्थ द्या.

8) बहुलकाची व्याख्या लिहा.

9) जीवनवृत्तातांचे कोणतेही दोन उपयोग सांगा.

10) क्रिया/कृति संशोधन म्हणजे काय ?

11) क्षेत्रकार्याचा अंर्था सांगा

12) अनुमापन तंत्र म्हणजे काय ?

13) संशोधन आराखड्याचे प्रकार सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **[10]**

1) गृहीततत्त्वाचे उपयोग

2) सहभागी संशोधन

3) सर्वेक्षणाच्या मर्यादा

4) चतुर्थक विचलन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **150** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **[20]**

1) वैज्ञानिक क्रांतीच्या संरचनेबद्दलचे कुहन चे विचार स्पष्ट करा.

2) नमुना निवडीच्या प्रकारांची चर्चा करा.

3) सहविचलनाची चाचणी स्पष्ट करा.

4) सामाजिक संशोधनातील नैतिक मुद्द्यांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **500** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **[30]**

1) मुलाखतीचे फायदे आणि तोट्यांचे परीक्षण करा.

2) प्रश्नावली बांधणी मध्ये येणाऱ्या समस्यांचे वर्णन करा.

3) गुणात्मक संशोधन तंत्र म्हणून आशय विश्लेषणाची चर्चा करा.

4) गुणात्मक संशोधन व संख्यात्मक संशोधनातील फरक विशद करा.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper – III (A)
SO – 3 : Gender and Society
(Old Course/2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** questions of the following within **20** words **each** : **(20)**
   1) Meaning of gender roles.
   2) Name any two liberal feminists.
   3) Define colonialism.
   4) Name the movement started by Periyar.
   5) What is meant by Brahmanical patriarchy ?
   6) Explain the slogan 'Personal is political'.
   7) What is meant by 'Gender and Development' ?
   8) Name the city in which Mahatma Phule started first school for girls.
   9) Meaning of feminism.
   10) Name any two forms of violence against women.
   11) Name any two campaigns taken up by Indian women's movement.
   12) Name any one peasant movement in India.
   13) Who is the author of 'feminine mystique' ?

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : **(10)**
   1) Relationship between caste and gender.
   2) Violence against women at workplace.
   3) Fundamentalism and gender.
   4) Gender in field research.

3. Answer **any two** of the following within **150** words **each** : **(20)**

   1) Elaborate the struggle for suffrage of women.

   2) Discuss the relationship of women's movement to women's studies.

   3) Discuss contribution of black feminists to women's movement.

   4) Discuss effects of privatisation of education on women.

4. Answer **any two** of the following within **500** words **each** : **(30)**

   1) Examine women's portrayal in Indian media.

   2) Discuss challenges posed by Mahatma Phule to Brahmanical Patriarchy.

   3) Explain the issue of domestic violence and the measures undertaken by state to control it.

   4) Discuss major trends in feminist theory.

मराठी रूपांतर

सूचना : *1)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडवणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
2) ***उजवीकडील अंक*** *संबंधित प्रश्नांचे* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात द्या : **(20)**

   1) लिंगभावाधिष्ठित भूमिकांचा अर्थ सांगा.

   2) कोणत्याही दोन उदारमतवादी स्त्रीवादायांची नावे लिहा.

   3) वसाहतवादाची व्याख्या लिहा.

   4) पेरियार यांनी सुरु केलेल्या चळवळीचे नाव सांगा.

   5) ब्राम्हणी पुरुषसत्तेचा अर्थ सांगा.

   6) 'जे जे वैयक्तिक, ते ते राजकीय' या घोषणेचा अर्थ सांगा.

   7) 'लिंगभाव आणि विकास 'याचा अर्थ लिहा.

   8) महात्मा फुले यांनी मुळीसाठी पहिली शाळा कोणत्या शहरात सुरु केली त्याचे नाव लिहा.

9) स्त्रीवादाचा अर्थ सांगा.

10) स्त्रियांविरुद्धाच्या हिंसाचाराच्या दोन प्रकारांची नावे लिहा.

11) भारतीय स्त्री चळवळीने हाती घेतलेल्या दोन आंदोलनांची नावे लिहा.

12) भारतातील कोणत्याही एका शेतकरी चळवळीचे नाव लिहा.

13) 'Feminine mystique' या पुस्तकाच्या लेखकाचे नाव सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा : **(10)**

1) जात आणि लिंगभाव यांच्यातील संबंध.

2) कामाच्या ठिकाणी होणारा स्त्रियांविरुद्धचा हिंसाचार .

3) मूलतत्त्ववाद आणि लिंगभाव.

4) क्षेत्रिय संशोधना मध्ये लिंगभाव.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दात उत्तरे लिहा : **(20)**

1) स्त्रियांच्या मतदानासाठी केलेल्या संघर्षाचे वर्णन करा.

2) स्त्री चळवळीच्या स्त्री अभ्यासाशी असलेल्या संबंधाची चर्चा करा.

3) स्त्री चळवळीला काळ्या स्त्रीवाद्यांनी दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा.

4) शिक्षणाच्या खाजगीकरणांच्या स्त्रियांवर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **500** शब्दात उत्तरे लिहा : **(30)**

1) भारतीय प्रसारमाध्यमांमधील स्त्रियांच्या चित्रणाचे परीक्षण करा.

2) ब्राम्हणी पुरुषसत्तेला महात्मा फुले यांनी दिलेल्या आव्हानांची चर्चा करा.

3) कौटुंबिक हिंसाचाराचा मुद्दा स्पष्ट करा आणि कौटुंबिक हिंसाचार रोखण्यासाठी शासनाने केलेले उपाय सांगा.

4) स्त्रीवादी सिद्धांकनामधील प्रभुत्व प्रवाहांची चर्चा करा.

[3707] – 101

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper) SC-01
Classical Sociological Tradition
(New)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Discuss Marx's theory of historical materialism.
   2) Elucidate Weber's theory of 'Protestant Ethic and Spirit of Capitalism'.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Explain Durkheim's theory of division of labour.
   2) Discuss the contribution of the social and intellectual forces in development of sociological theory.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
   1) Discuss Durkheim's views on religion.
   2) Examine Marx's theory of alienation.
   3) Examine Weber's contribution to the methodology of sociology.
   4) Explain the limitations of classical theory with reference to race and colonialism.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
   1) Marx's concept of surplus value
   2) Durkheim's concept of social fact
   3) Egoistic and altruistic suicide
   4) Weber's types of social action
   5) Limitations of classical theory with reference to gender
   6) Features of feudal society.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नाचे* ***संपूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : **20**
   1) मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.
   2) वेबरचा 'प्रोटेस्टंट नीतीतत्त्वे आणि भांडवलशाही' हा सिद्धांत विशद करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : **20**
   1) डुरखिमचा श्रमविभाजनाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
   2) समाजशास्त्रीय सिद्धांताच्या विकासातील सामाजिक व बौद्धिक घटकांच्या योगदानाची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**
   1) डुरखिमच्या धर्मविषयक विचारांची चर्चा करा.
   2) मार्क्सच्या परात्मतेच्या सिद्धांताचे परीक्षण करा.
   3) समाजशास्त्राच्या संशोधनपद्धतीतील वेबरच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
   4) वंश आणि वसाहतवादाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धांताच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : **20**
   1) मार्क्सची अतिरिक्त मूल्याची संकल्पना
   2) डुरखिमची सामाजिक तथ्याची संकल्पना
   3) आत्मकेंद्री आणि परार्थवादी आत्महत्या
   4) वेबरचे सामाजिक क्रियांचे प्रकार
   5) लिंगभावाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धांताच्या मर्यादा
   6) संरंजामशाही समाजाची वैशिष्ट्ये.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper) SC-01
Classical Sociological Tradition (Old)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Discuss impact of social and intellectual forces in developing sociological theory.
   2) Critically assess Marx's theory of class struggle.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **20**
   1) Examine Durkheim's theory of suicide.
   2) Explain Weber's views about social action.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : **20**
   1) State limitations of classical theory with specific reference to race.
   2) Discuss how classical theory can be connected to present issues.
   3) Explain self destructive nature of capitalism.
   4) Briefly explain Durkheim's theory of division of labour.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
   1) Durkheim's concept of religion
   2) Protestant ethics
   3) Marx's views about alienation
   4) Limitations of classical theory with specific reference to gender
   5) Demerits of bureaucracy
   6) Critique on historical materialism.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

१) समाजशास्त्रीय सिद्धान्ताच्या विकासावर प्रभाव टाकणाऱ्या सामाजिक आणि बौद्धिक प्रभावांची चर्चा करा.

२) मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धान्ताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

१) डुरखीमच्या आत्महत्येच्या सिद्धान्ताचे परीक्षण करा.

२) वेबरचे सामाजिक क्रियांविषयी विचार स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

१) वंशाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धान्ताच्या मर्यादा सांगा.

२) अभिजात सिद्धान्त वर्तमान प्रश्नांशी कसे जोडता येतील याची चर्चा करा.

३) भांडवलशाहीचे आत्मघातकी स्वरूप स्पष्ट करा.

४) डुरखीमचा श्रमविभाजनाचा सिद्धान्त थोडक्यात स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०

१) डुरखीमची धर्माची संकल्पना

२) प्रोटेस्टंट नीतितत्त्वे

३) मार्क्सचे परात्मताविषयी विचार

४) लिंगभावाच्या संदर्भात अभिजात सिद्धान्ताच्या मर्यादा

५) नोकरशाहीचे दोष

६) ऐतिहासिक भौतिकवादावरील टीका.

[3707] – 202

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SC 04 : Methodology of Social Research
2008 Pattern

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words **each** : **20**
   1) What is objectivity in research ? What are the problems of objectivity in sociological research ?
   2) Define phenomenology. Elaborate critique of positivism presented by phenomenology.

2. Answer **any one** of the following within **500** words **each** : **20**
   1) Examine case study as a qualitative research strategy.
   2) Define interview. Discuss the characteristics of structured interview.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **20**
   1) Elaborate Comtein notion of Positivism.
   2) State the nature of participatory action research.
   3) Examine the content analysis as a strategy of quantitative research strategy.
   4) Elucidate case study as the qualitative research strategy.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : **20**
   1) Vienna circle's positivism.
   2) Ethnography.
   3) Ethnomethodological stand on positivism.
   4) Critical theory view on positivism.
   5) Triangulation.
   6) Feminist critique of positivism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*2) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत द्या : **20**

१) संशोधनातील वस्तुनिष्ठता म्हणजे काय ? समाजशास्त्रीय संशोधनातील वस्तुनिष्ठतेच्या समस्या कोणत्या ?

२) प्रघटनाशास्त्राची व्याख्या करा. प्रघटनाशास्त्राने प्रत्यक्षवादावर केलेली टीका विशद करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत द्या : **20**

१) गुणात्मक संशोधनाचा एक डावपेच म्हणून व्यष्टी अध्ययनाचे परीक्षण करा.

२) मुलाखतीची व्याख्या करा. संरचित मुलाखतीला वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत द्या : **20**

१) कॉम्टप्रणित प्रत्यक्षवादाची संकल्पना विशद करा.

२) सहभागी क्रिया सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

३) संख्यात्मक संशोधनाचा एक डावपेच म्हणून आशय विश्लेषणाचे परीक्षण करा.

४) गुणात्मक संशोधनाचा डावपेच म्हणून व्यष्टि अध्ययन पद्धती विशद करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **20**

१) व्हिएन्ना विचारशाखेचा प्रत्यक्षवाद.

२) लोकालेख.

३) लोकजीवनपद्धतीशास्त्र.

४) प्रत्यक्षवादावरील चिकित्सक सिद्धांत दृष्टीकोन.

५) त्रिकोणीकरण (Triangulation)

६) प्रत्यक्षवादावरील स्त्रीवादी टीका.

[3707] – 302

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper SC 06)
Sociology of Development
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions in **500** words **each** : **(20)**
   1) Discuss the dependency theory of development.
   2) Elucidate Mahatma Gandhi's views on development with reference to Hind Swaraj.

2. Answer **any one** of the following questions in **500** words **each** : **(20)**
   1) What is modernization ? Elucidate the modernization theory of development.
   2) Discuss environmentalism as an alternate model of development.

3. Answer **any two** of the following questions in **250** words **each** : **(20)**
   1) Discuss the role of NGOs as agents of development.
   2) Analyse the feminist approach to development.
   3) Discuss the features of intermediate technology (Schumacher)
   4) Explain the meaning and importance of human and sustainable development.

4. Write short notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **(20)**
   1) Indicators of economic and social development
   2) Meaning of neo-liberalism
   3) Right to development
   4) Issues of post developmentalism
   5) Debt crisis
   6) Meaning of NGOs.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*2) **उजवीकडील** अंक **संपूर्ण** गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा : **(20)**
   1) विकासाच्या अवलंबित्व सिद्धांताची चर्चा करा.
   2) हिंद स्वराजच्या आधारे महात्मा गांधीचे विकासावरील विचार विशद करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा : **(20)**
   1) आधुनिकीकरण म्हणजे काय ? विकासाचा आधुनिकीकरण सिद्धान्त विशद करा.
   2) विकासाचा पर्यायी आराखडा म्हणून पर्यावरणवादाची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे **250** शब्दांत उत्तर लिहा : **(20)**
   1) विकासातील महत्त्वाचा घटक म्हणून स्वयंसेवी संस्थांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
   2) विकासाच्या स्त्रीवादी दृष्टीकोनाचे विश्लेषण करा.
   3) मध्यम तंत्रज्ञानाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. (शूमाखर)
   4) मानवी आणि चिरंतन विकासाचा अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर 100** शब्दांत टीपा लिहा : **(20)**
   1) आर्थिक आणि सामाजिक विकासाचे निर्देशांक
   2) नवउदारमतवादाचा अर्थ
   3) विकासाचा हक्क
   4) विकासोत्तरवादातील मुद्दे
   5) कर्ज विषयक समस्या
   6) स्वयंसेवी संस्थांचा अर्थ.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Course Paper IV A)
SO-4(1) : Urban Sociology
(2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following questions within **20** words **each** : **20**
   1) Define Simmel's concept of mental life.
   2) Define demography.
   3) What is zone model of the city ?
   4) Define Tonnies concept of 'dichotomy model'.
   5) What is primary migration ?
   6) Enzo Mingione's definition of territory.
   7) Write names of any two traditional Muslim cities.
   8) What is British colonialism ?
   9) What is political structure of the city ?
   10) Write any two roles of the state in urbanizing process.
   11) Define urbanisation.
   12) Define Weber's concept of city.
   13) What is capitalist mode of production ?

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : **10**
   1) Describe briefly the multinuclear model of the city.
   2) The views of Moors on 'the urban as a socio-spatial system' – Explain.
   3) Emile Durkheim's 'moral basis of the community' – Explain.
   4) Explain – Rex views about 'Socio-spatial system'.

3. Answer **any two** of the following questions within **150** words **each** : **20**

   1) Explain Mckenzie's Traditional Ecological Approach to 'Urban as ecological system'.
   2) Examine Redclief's concept of rural-urban continuum.
   3) Evaluate Jean Lojkine's role of property capitalism.
   4) Describe various causes of third world urbanization.

4. Answer **any two** of the following questions within **500** words **each** : **30**

   1) Examine various dimensions of social structure of pre-industrial city.
   2) Describe Jameson's views about globalization and cities.
   3) Brief outline of case studies of Delhi and Mumbai cities.
   4) Explain in short urbanization in 20th century in India and describe primary and regional migration in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नांचे* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा : **20**

   1) सिमेल यांच्या मानसिक जीवन या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
   2) लोखसंख्या शास्त्राची व्याख्या लिहा.
   3) शहराची विभाग (Zone) प्रतिकृती म्हणजे काय ?
   4) टोनिज (Tonnies) यांची द्विपर्यायी प्रतिकृतीची व्याख्या लिहा.
   5) प्राथमिक स्थलांतर म्हणजे काय ?
   6) एन्झो मिनगिऑन (Enzo Mingione) यांची भूप्रदेशाची व्याख्या लिहा.
   7) कोणत्याही दोन पारंपारिक मुस्लीम शहरांची नावे लिहा.
   8) ब्रिटीश वसाहतवाद म्हणजे काय ?
   9) शहराची राजकीय संरचना म्हणजे काय ?

10) नागरीकरणाच्या प्रक्रियेत राज्याच्या कोणत्याही दोन भूमिका लिहा.

11) नागरीकरणाची व्याख्या लिहा.

12) मॅक्स वेबरची 'शहर' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.

13) भांडवलशाही उत्पादनपद्धती म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा : **10**

1) शहराची बहु–केंद्रित प्रतिकृतीचे थोडक्यात वर्णन करा.

2) 'शहर एक सामाजिक आवकाशिक व्यवस्था' याबाबत मूर्स यांचे विचार स्पष्ट करा.

3) द्युरखेमचे 'समुदायाचे नैतिक मूलाधार' स्पष्ट करा.

4) सामाजिक क्षेत्रीय व्यवस्थेबाबत रेक्स यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दात उत्तरे लिहा : **20**

1) 'नगर एक परिसरशास्त्रीय समुदाय' या संबंधी मॅकेन्झीचा पारंपारिक (Mckenzie's Traditional Ecological Approach) परिसरशास्त्रीय दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

2) ग्रामीण–नागरी सातत्य या रेडक्लिफ यांच्या संकल्पनेचे परीक्षण करा.

3) जीन लॉजकाईन यांच्या मालमत्ता भांडवलवादाच्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

4) तिसऱ्या जगाच्या नागरीकरणाची विविध कारणे विशद करा.

4. खलिलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **500** शब्दांत उत्तरे लिहा : **30**

1) उद्योगपूर्व शहराच्या सामाजिक संरचनेचे विविध पैलू स्पष्ट करा.

2) जागतिकीकरण व शहरे या संबंधी जेमसन यांचे विचार विशद करा.

3) दिल्ली आणि मुंबई यांच्या व्यष्टी अध्ययनाची रूपरेषा थोडक्यात लिहा.

4) भारतातील 20 व्या शतकातील नागरीकरणाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा आणि प्राथमिक व प्रादेशिक स्थलांतराचे वर्णन करा.

[3707] – 206

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Paper – SO-08)
Sociology of Labour
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Explain the changing concepts of work and labour.
   2) Discuss various problems faced by labour in unorganized sector.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : **(20)**
   1) Discuss the present challenges faced by working class movement in India.
   2) Explain various causes for regional and transnational migration.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : **(20)**
   1) Elaborate on the importance of sociology of labour.
   2) Discuss the future of Trade Unions in India.
   3) Write an essay on any one case of organizing labour in the unorganized sector in India.
   4) Review briefly the labour movement in pre-independent India.

4. Write short notes on **any four** within **100** words **each** : **(20)**
   1) Problems of transnational migration.
   2) Features of unorganized sector.
   3) Multinational corporations and organized sector.
   4) Gender profile of unorganized sector in India.
   5) Issue of social security in context of globalization.
   6) Child labour in India.

P.T.O.

मराठी रुपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नाचे* ***संपूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दात उत्तर लिहा. **(20)**
   1) काम आणि श्रमाच्या बदलत्या संकल्पना स्पष्ट करा.
   2) असंघटित क्षेत्रातील कामगारांच्या विविध समस्यांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे **500** शब्दात उत्तर लिहा. **(20)**
   1) भारतातील कामगार चळवळीपुढील सध्याच्या आव्हानांची चर्चा करा.
   2) प्रादेशिक आणि आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराची विविध कारणे स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा. **(20)**
   1) श्रमाच्या समाजशास्त्राचे महत्त्व विशद करा.
   2) भारतातील कामगार संघटनांच्या भविष्याची चर्चा करा.
   3) असंघटित क्षेत्रातील कामगारांना संघटित करण्याच्या कोणत्याही एका उदाहरणावर निबंध लिहा.
   4) स्वातंत्र्यपूर्व भारतातील कामगार चळवळीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दात टीपा लिहा. **(20)**
   1) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराच्या समस्या
   2) असंघटित क्षेत्राची वैशिष्ट्ये
   3) बहुराष्ट्रीय कंपन्या आणि संघटित क्षेत्र
   4) भारतातील असंघटित क्षेत्राचे लिंगभावनिहाय स्वरूप
   5) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात सामाजिक सुरक्षिततेचा प्रश्न
   6) भारतातील बाल कामगार.

[3707] – 2A

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Compulsory Paper – II
(Perspectives on Indian Society)
(2003 Pattern)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

N.B. : *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following in maximum **20** words **each** : **20**
   1) When did census start in India ?
   2) Who propagated dialectical view ?
   3) Name any two thinkers associated with Subaltern perspective.
   4) What is brain drain ?
   5) Name any two Social reformers.
   6) Define Nationalism.
   7) What is secularism ?
   8) Give the meaning of pluralism.
   9) Define Democratic Decentralization.
   10) What is Social stratification ?
   11) Name any two incidents of Adivasis uprising.
   12) Write any two objectives of womens movement.
   13) Two thinkers associated with synthesis of textual and field view.

2. Write notes on **any two** of the following in maximum **50** words **each** : **10**
   1) Ethnography
   2) Objectives of non-brahmin movement
   3) Changing nature of caste
   4) Revivalism.

P.T.O.

3. Answer **any two** of the following in maximum **150** words each : **20**

   1) Explain structural-functional perspective to the study of Indian Society.
   2) Discuss the rise of middle class as the impact of Colonialism on Indian Society.
   3) Examine the nature of globalization in contemporary India.
   4) Discuss 'Caste as a Political Category'.

4. Answer **any two** of the following in **500** words **each** : **30**

   1) Examine Indological perspective to the study of Indian Society.
   2) Explain the role of education in colonial India.
   3) Elaborate the changing nature of marriage and family.
   4) Write an essay on women movement.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *गुण प्रश्नाचे* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहांची** प्रत्येकी जास्तीत जास्त **20** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **20**

   1) भारतामध्ये जनगणना कधी सुरु झाली ?
   2) द्वंद्वात्मक दृष्टिकोन कोणी पुरुस्कृत केला ?
   3) वंचितांच्या दृष्टिकोनाशी संबंधित कोणत्याही दोन विचारवंत नावे लिहा.
   4) बुद्धी विसर्ग (brain drain) म्हणजे काय ?
   5) कोणत्याही दोन समाज सुधारकांची नावे लिहा.
   6) राष्ट्रवादाची व्याख्या लिहा.
   7) धर्मनिरपेक्षतावाद म्हणजे काय ?
   8) बहुविविधतेचा अर्थ सांगा.
   9) लोकशाहीवादी विकेन्द्रीकरणाची व्याख्या लिहा.
   10) सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय ?
   11) आदिवासी उठावाचे कोणतेही दोन प्रसंग सांगा.
   12) महिला चळवळीचे कोणतेही दोन उद्दिष्ट्ये लिहा ?
   13) संहिता आणि क्षेत्राचे एकत्रीकरण करण्याच्या दृष्टिकोशी संबंधित कोणतेही दोन विचारवंत.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी जास्तीत जास्त **50** शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : **10**

1) लोकालेख

2) अब्राह्मणी चळवळी चे उद्दिष्ट्ये

3) जातीचे बदलते स्वरूप

4) पुनरुज्जीवनवाद

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी जास्तीत जास्त **150** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **20**

1) भारतीय समाजाच्य अभ्यास करण्यासाठीचा संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

2) भारतीय समाजावरील वसाहतवादाचा परिणाम म्हणून मध्यम वर्गाच्या उदयावर चर्चा करा.

3) सद्यभारतातील जागतिकीकरणाच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.

4) 'जात एक राजकीय कोटिक्रम' यावर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंचे** प्रत्येकी जास्तीत जास्त **500** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **30**

1) भारतीय समाजाचा अभ्यास करण्यासाठीचा प्राच्या–विद्याशास्त्रीय दृष्टिकोनाचे परीक्षण करा.

2) वसाहतकालीन भारतातील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

3) कुटुंब आणि विवाहाचे बदलते स्वरूप विशद करा.

4) महिला चळवळीवर निबंध लिहा.

_____

[3707] – 404

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIOLOGY
Optional Paper
SO-14 : Sociology of Social Work
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) **All** questions are **compulsory**.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
   1) Explain in detail what is social work ?
   2) Explain the history of social work in India and the features of social work.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words. **20**
   1) Explain the welfare approach and social action approach of social work.
   2) Explain the concepts of empowerment and human rights.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each**. **20**
   1) Explain in detail - 'Social work in the fields of health'.
   2) Describe with illustrations the social work as correctional work in the field of prevention and rehabilitation.
   3) Write in detail the social work for families.
   4) Explain the social work with rural and urban communities.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each**. **20**
   1) Significance of report writing and presentation in social research
   2) Social work regarding the people with special needs
   3) Social case work method
   4) Community organization method
   5) Social work and Environment
   6) Importance of social research in social work.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न **आवश्यक** आहेत.*
*ii) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

1. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

   1) समाज कार्य म्हणचे काय ? सविस्तर स्पष्ट करा.

   2) भारतातील समाजकार्याचा इतिहास आणि समाजकार्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

   1) समाज कार्याचे 'कल्याण दृष्टिकोन' आणि 'सामाजिक क्रिया' दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

   2) 'सबलीकरण' (Empowerment) आणि 'मानवाधिकार' (Human Rights) –ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. **20**

   1) आरोग्याच्या क्षेत्रातील समाजकार्याचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

   2) सुधारणात्मक काम म्हणून प्रतिबंधात्मक आणि पुनर्वसनाच्या क्षेत्रातील समाज कार्य उदाहरणासहित विशद करा.

   3) कुटुंबासाठीचे समाजकार्याचे महत्व सविस्तर लिहा.

   4) ग्रामीण आणि शहरी समुदायासंदर्भातील समाज कार्य स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत संक्षिप्त टिपा लिहा. **20**

   1) सामाजिक संशोधनात अहवाल लेखन व अहवालांच्या सादरीकरणाचे महत्व

   2) विशेष गरजू लोकांच्यासाठी केले जाणारे समाज कार्य

   3) (Social case work method) सामाजिक व्यक्ती कार्य पद्धत

   4) समुदाय संघटन पद्धती (Community organization method)

   5) समाज कार्य आणि पर्यावरण

   6) समाजकार्यात सामाजिक संशोधनाचे महत्त्व.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory)
SO1 : Classical Sociological Tradition
(2003 Pattern)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following questions within **20** words : **20**

1) State the meaning of enlightenment.

2) State two features of feudal society.

3) What is Marx's concept of alienation ?

4) State Durkheim's concept of social fact.

5) State Durkheim's definition of suicide.

6) What is the meaning of surplus value ?

7) What is the meaning of Verstehen ?

8) State Weber's concept of class.

9) State Weber's concept of bureaucracy.

10) What is Pareto's concept of logical action ?

11) What is the meaning of residues ?

12) State Pareto's concept of elite.

13) What is the meaning of logico-experimental science ?

2. Answer **any two** of the following questions within **50** words : **10**
   1) Explain the impact of French revolution on society.
   2) Explain Marx's types of alienation.
   3) State characteristics of bureaucracy.
   4) Explain the types of non logical action given by Pareto.

3. Answer **any two** of the following questions within **150** words : **20**
   1) Discuss Marx's views on state.
   2) Explain Durkheim's types of suicide.
   3) Explain Weber's contribution to the methodology of social sciences.
   4) Elaborate on Pareto's typology of residues and derivations.

4. Answer **any two** of the following questions within **500** words : **30**
   1) Discuss Marx's theory of historical materialism.
   2) Examine Durkheim's theory of religion.
   3) Evaluate Weber's theory of 'Protestant Ethic and Spirit of Capitalism'.
   4) Evaluate Pareto's theory of circulation of elites.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नाचे* ***संपूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे **20** शब्दांत लिहा : **20**
   1) प्रबोधनाचा अर्थ सांगा.
   2) सरंजामशाही समाजाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
   3) मार्क्सची परात्मतेची संकल्पना काय आहे ?
   4) डुरखिमची सामाजिक तथ्याची संकल्पना सांगा.
   5) डुरखिमची आत्महत्येची व्याख्या सांगा.
   6) अतिरिक्त मूल्याचा अर्थ काय ?

7) 'अंतर्बोध' चा अर्थ काय ?

8) वेबरची वर्गाची संकल्पना सांगा.

9) वेबरची नोकरशाहीची संकल्पना सांगा.

10) परेटोची तर्कशुद्ध क्रियेची संकल्पना काय आहे ?

11) अवशिष्ट घटकाचा अर्थ काय ?

12) परेटोची अभिजन ही संकल्पना सांगा.

13) तार्किक-प्रायोगिक विज्ञान याचा अर्थ काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **50** शब्दांत लिहा : **10**

1) फ्रेंच राज्यक्रांतीचा समाजावरील परिणाम स्पष्ट करा.

2) मार्क्सचे परात्मतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

3) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये सांगा.

4) परेटोने दिलेले अ-तार्किक क्रियांचे प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **150** शब्दांत लिहा : **20**

1) मार्क्सच्या राज्य संस्थेसंबंधी विचारांची चर्चा करा.

2) डुरखिमचे आत्महत्येचे प्रकार स्पष्ट करा.

3) सामाजिक शास्त्रांच्या संशोधनपद्धतीतील वेबरचे योगदान स्पष्ट करा.

4) परेटोचे अवशिष्ट घटक आणि भ्रांततर्काचे वर्गीकरण विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा : **30**

1) मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.

2) डुरखिमच्या धर्मविषयक सिद्धांताचे परीक्षण करा.

3) वेबरच्या 'प्रोटेस्टंट नीतितत्त्वे व भांडवलशाही' च्या सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

4) परेटोच्या अभिजन अभिसरणाच्या सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

[3707] – 105

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional)
SO – 03 : Political Sociology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words : (**20**)
   1) Describe the nature and scope of political sociology.
   2) Discuss different theoretical approaches to the state.

2. Answer **any one** of the following within **500** words **each** : (**20**)
   1) Elaborate the nature and contribution of Weberian tradition to political sociology.
   2) Describe how religious nationalism, Hindutva and fundamentalism posed challenge to Indian society and state.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each** : (**20**)
   1) State the relationship between society and polity.
   2) Discuss Pareto's power-elite theoretical approach to the state.
   3) Describe the nature of New Political Sociology.
   4) 'Region is a major challenge to Indian society and state'. Discuss.

4. Write short notes on **any four** of the following within **100** words **each** : (**20**)
   1) Politics of upper castes
   2) Sociological meaning of authority and the state
   3) Liberal approach to the state
   4) Marxist idea of state
   5) Post-modernist approach to the state
   6) Challenge of patriarchy to democracy in India.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत द्या : (२०)

१) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती विशद करा.

२) राज्याविषयीच्या विविध सिद्धांतांची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **५००** शब्दांत लिहा : (२०)

१) राजकीय समाजशास्त्राला वेबरवादी परंपरेचे स्वरूप आणि दिलेले योगदान विशद करा.

२) धार्मिक राष्ट्रवाद, हिंदुत्व आणि मूलतत्त्ववाद यांनी भारतीय समाज व राज्य यासमोर कसे आव्हान निर्माण केले आहे हे विशद करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा : (२०)

१) राज्य आणि समाज यातील संबंध स्पष्ट करा.

२) राज्याविषयीच्या परेटो यांच्या सत्ता अभिजन सिद्धांताची चर्चा करा.

३) नव्या राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप विशद करा.

४) भारतीय समाज आणि राज्यासमोर 'प्रांत' हे एक महत्त्वाचे आव्हान आहे – चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : (२०)

१) उच्च जातींचे राजकारण

२) अधिकार आणि राज्य यांचा समाजशास्त्रीय अर्थ

३) राज्याविषयीचा उदारमतवादी दृष्टिकोन

४) राज्याची मार्क्स यांची संकल्पना

५) राज्याचा उत्तर आधुनिकतावादी दृष्टिकोन

६) भारतातील लोकशाहीपुढील पितृसत्ताकतेचे आव्हान.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Optional Course IV (A))
SO – 4 : Sociology of Development and Globalization
(Old Course – 2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) **All** questions are **compulsory**.*
*ii) Figures to the **right** indicates **full** marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : (**20**)
   1) Name two indicators of economic development.
   2) Define social development.
   3) Give names of any two books by Karl Marx.
   4) Write any two impacts of globalization on social equity programmes.
   5) State Wallerstan's concept of globalization.
   6) What is meant by 'Third World' ?
   7) State any two features of Industrial capitalism.
   8) State the difference between growth and development.
   9) Write two features of western model of development.
   10) Name any two N. G. O.s working for economic development.
   11) Define Dependency.
   12) What is meant by feminist development ?
   13) Define ecological development.

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : (**10**)
   1) Weber's views on religious ethics in development.
   2) Sustainable development.
   3) Characteristics of globalization.
   4) Impact of globalization on religion.

3. Answer **any two** of the following within **150** words **each** : **(20)**

   1) Discuss the contribution of Non Resident Indians in the context of globalization.

   2) Explain Robertson's concept of globalization.

   3) Write the characteristics of Japanese model of development.

   4) Discuss the main thesis of 'Small is Beautiful'.

4. Answer **any two** of the following within **500** words **each** : **(30)**

   1) Discuss how global economic development has posed challenges and crisis for the labour movement.

   2) Examine Mc Clelland's views on Achieving society.

   3) Explain in brief various dimensions of globalization.

   4) Discuss the development of neo-imperialism in the third world countries.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***अनिवार्य*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक पूर्ण* ***गुण*** *दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **(20)**

   1) आर्थिक विकासाचे दोन निर्देशांक सांगा.

   2) सामाजिक विकासाची व्याख्या लिहा.

   3) कार्ल मार्क्सच्या कोणत्याही दोन पुस्तकांची नावे लिहा.

   4) सामाजिक समता कार्यक्रमावरील जागतिकीकरणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.

   5) वॉलरस्टाईन यांची जागतिकीकरणाची व्याख्या सांगा.

   6) 'तिसरे जग' म्हणजे काय ?

   7) औद्योगिक भांडवलशाहीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

   8) वृद्धी/वाढ आणि विकास यांच्यावरील फरक सांगा.

   9) विकासाच्या पाश्चात्य प्रतिमानाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

10) आर्थिक विकासासाठी काम करणाऱ्या कोणत्याही दोन स्वयंसेवी संस्थांची नावे लिहा.

11) परावलंबनाची व्याख्या लिहा.

12) स्त्रीवादी विकास म्हणजे काय ?

13) परिसर विकासाची व्याख्या लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **(10)**

1) विकासातील धार्मिक नीतिमूल्यांवर वेबर यांचे विचार

2) चिरंतन विकास

3) जागतिकीकरणाची वैशिष्ट्ये

4) जागतिकीकरणाचा धर्मावरील परिणाम.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **150** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **(20)**

1) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात अनिवासी भारतीयांच्या योगदानाची चर्चा करा.

2) रॉबर्टसन यांची जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

3) विकासाच्या जपानी प्रतिमानाची वैशिष्ट्ये लिहा.

4) 'स्मॉल इज ब्युटीफुल' च्या मुख्य सिद्धांतांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **500** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : **(30)**

1) जागतिक अर्थव्यवस्थेच्या विकासानी कामगार चळवळीपुढे कोणती आव्हाने व समस्या निर्माण केल्या आहेत याची चर्चा करा.

2) मॅक लेलेन्डच्या सिद्धी प्रेरित समाजावरील विचारांचे परिक्षण करा.

3) जागतिकीकरणाचे विविध पैलू थोडक्यात स्पष्ट करा.

4) तिसऱ्या जगातील देशांमध्ये नव साम्राज्यवादांच्या विकासाची चर्चा करा.

[3707] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Paper)
SO-05 : Sociology of Education
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to ***right*** *indicate* ***full*** *marks of the question.*

1. Answer **any one** question of the following within **500** words : (**20**)
   1) Discuss John Dewey's contribution to the philosophy of education.
   2) Examine various new policies of education in India after independence.

2. Answer **any one** question of the following within **500** words : (**20**)
   1) Examine Gramsci's contribution to sociology of Education.
   2) Review in brief the various alternative education programmes in India.

3. Answer **any two** questions of the following within **250** words : (**20**)
   1) Examine Bourdieu's views on education.
   2) Review briefly the contribution of nationalists to Indian education.
   3) Examine Mahatma Gandhi's contribution in education.
   4) Discuss the impact of globalization on education in India.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words : (**20**)
   1) Parson's functional approach on education
   2) Role of mass media in education
   3) Vedic education
   4) Wood's despatch
   5) Rural-urban inequality in Indian education system
   6) Importance of sociology of education.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*ii) **उजवीकडील** अंक प्रश्नांचे **संपूर्ण गुण** दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : **(20)**

   1) शिक्षणाच्या तत्त्वज्ञानातील जॉन ड्युई (John Dewey) यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

   2) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील विविध नवीन शैक्षणिक धोरणांचे परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : **(20)**

   1) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील ग्रामसीच्या योगदानाचे परीक्षण करा.

   2) भारतातील विविध पर्यायी शैक्षणिक कार्यक्रमांचा थोडक्यात आढावा घ्या.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा : **(20)**

   1) बोदर्यू यांच्या शिक्षणासंबंधी विचारांचे परीक्षण करा.

   2) भारतीय शिक्षणातील राष्ट्रवाद्यांच्या योगदानाचा थोडक्यात आढावा घ्या.

   3) शिक्षणातील महात्मा गांधींच्या योगदानाचे परीक्षण करा.

   4) भारतातील शिक्षणावर जागतिकीकरणाच्या झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चार**वर १०० शब्दात टीपा लिहा : **(20)**

   1) शिक्षणासंबंधी पार्सन्स यांचा कार्यात्मक दृष्टिकोन

   2) शिक्षणातील प्रसारमाध्यमांची भूमिका

   3) वैदिक शिक्षण

   4) वुडस् खलिता

   5) भारतीय शिक्षणव्यवस्थेतील ग्रामीण–शहरी असमानता

   6) शिक्षणाच्या समाजशास्त्राचे महत्त्व.

[3707] – 204

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY
SO-06 : Optional Paper
Sociology of Media
2008 Pattern

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following questions within **500** words : (**20**)
   1) Explain the relationship between state and media.
   2) Discuss how has television changed the context of politics in India.

2. Answer **any one** of the following questions within **500** words : (**20**)
   1) Elaborate on discourse analysis as a method of media analysis.
   2) Discuss the reimagination of Indian nation in transnational cinema.

3. Answer **any two** of the following questions within **250** words **each** : (**20**)
   1) Explain the social history of media.
   2) Discuss the concept of discourse and hegemony.
   3) Elucidate the emergence of satellite television in India.
   4) Assess ethnography as a method of media analysis.

4. Write notes on **any four** of the following within **100** words **each** : (**20**)
   1) Meaning of popular culture
   2) Media and modernity
   3) Terrorism and transnational television
   4) Hindi cinema in the age of globalization
   5) Meaning of audience in media studies
   6) Propaganda model.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : (**20**)

१) राज्यसंस्था आणि प्रसारमाध्यमे यामधील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

२) भारतातील राजकीय संदर्भ दूरचित्रवाणीमुळे कसे बदलले यावर चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : (**20**)

१) प्रसारमाध्यमांच्या विश्लेषणाची पद्धत म्हणून चर्चाविश्वाचे विश्लेषण विशद करा.

२) राष्ट्रातील चित्रपटांमधील भारतीय राष्ट्राच्या पुर्नकल्पनीकरणावर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येक **250** शब्दांत लिहा : (**20**)

१) प्रसारमाध्यमांचा सामाजिक इतिहास स्पष्ट करा.

२) चर्चाविश्व आणि अधिसत्ता या दोन संकल्पनांवर चर्चा करा.

३) भारतातील उपग्रहीय दूरचित्रवाणीचा उदय विशद करा.

४) प्रसारमाध्यमांच्या विश्लेषणाची पद्धत म्हणून लोकालेख पद्धतीचे मूल्यमापन करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा : (**20**)

१) लोकप्रिय संस्कृतीचा अर्थ

२) प्रसारमाध्यमे आणि आधुनिकता

३) दहशतवाद आणि राष्ट्रातीत दूरचित्रवाणी

४) जागतिकीकरणाच्या सद्यकाळातील हिंदी चित्रपट

५) प्रसारमाध्यमांच्या अभ्यासातील प्रेक्षकवर्गाचा अर्थ

६) मतप्रचारकी प्रारूप.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Optional Paper – III (a))
SO-3 : (1) Ethnicity, Pluralism and Nation (2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : (**20**)
   1) Define ethnicity.
   2) What is ethnic identity ?
   3) Define globalization.
   4) Meaning of pluralism.
   5) Meaning of diaspora.
   6) Define nationalism.
   7) What is nation-state ?
   8) Meaning of cultural diversity.
   9) What is subnationalism ?
   10) Meaning of national identity.
   11) Who established Self Respect League ?
   12) Two ways to deal with ethnic conflict.
   13) Long form of ULFA.

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : (**10**)
   1) Relationship between caste and ethnicity.
   2) Concept of multi culturalism.
   3) Language problem in India.
   4) Note on ethnic conflict in the third world.

3. Answer **any two** of the following within **150** words **each** : **(20)**

   1) Explain Marxist perspective on ethnicity.

   2) Elaborate on the relationship between gender and ethnicity.

   3) Discuss the crisis of secularism in India.

   4) Examine Tamil nationalism.

4. Answer **any two** of the following within **500** words **each** : **(30)**

   1) Elaborate on the structural functional perspective on ethnicity.

   2) Evaluate the effects of globalization on ethnic identity.

   3) Discuss the process of emergence of nationalism in India.

   4) Discuss ethnic conflict in India with specific reference to Kashmir problem.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नाचे **गुण** दर्शवितात.*

१. खालीलपैकी कोणतेही **दहा** प्रश्न प्रत्येक **२०** शब्दांत लिहा : (२०)

   १) वांशिकतेची व्याख्या.

   २) वांशिक अस्मिता म्हणजे काय ?

   ३) जागतिकीकरणाची व्याख्या.

   ४) बहुविविधतेचा अर्थ.

   ५) डायस्पोरा (diaspora) चा अर्थ.

   ६) राष्ट्रवादाची व्याख्या.

   ७) राष्ट्र–राज्य म्हणजे काय ?

   ८) सांस्कृतिक विविधतेचा अर्थ.

   ९) उपराष्ट्रवाद म्हणजे काय ?

   १०) राष्ट्रीय अस्मितेचा अर्थ.

११) सेल्फ रिस्पेक्ट लीगची स्थापना कोणी केली ?

१२) वांशिक संघर्ष सोडविण्याचे दोन मार्ग.

१३) ULFA चे पूर्ण नाव.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **५०** शब्दांत लिहा : (१०)

१) जात आणि वांशिकता यामधील परस्पर संबंध.

२) बहुसांस्कृतिकता वादाची संकल्पना.

३) भारतातील भाषाविषयक समस्या.

४) तिसऱ्या जगातील वांशिक संघर्षावर टीप.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **१५०** शब्दांत लिहा. (२०)

१) वांशिकतेवरील मार्क्सवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

२) लिंगभाव आणि वांशिकतेवरील परस्पर संबंध विशद करा.

३) भारतातील धर्मनिरपेक्षता वादाच्या समस्येवर चर्चा करा.

४) तामिळ राष्ट्रवादाचे परीक्षण करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **५००** शब्दांत लिहा : (३०)

१) वांशिकतेवरील संरचनात्मक कार्यवादी दृष्टिकोन विशद करा.

२) वांशिक अस्मितेवरील जागतिकीकरणाच्या होणाऱ्या परीणामांचे मूल्यमापन करा.

३) भारतातील राष्ट्रवादाच्या उदयाच्या प्रक्रियेवर चर्चा करा.

४) काश्मीर प्रश्नांच्या संदर्भात भारतातील वांशिक संघर्षावर चर्चा करा.

[3707] – 401

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
SOCIOLOGY
(Compulsory Paper)
Sociology of Globalization (SC – 07)
(New Course/2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) ***Figures*** *to the* ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any one** of the following within **500** words. **20**
   1) Define globalization. Discuss the economic and political dimensions of globalization.
   2) Discuss privatization of education with reference to marginalised sections.

2. Answer **any one** of the following within **500** words. **20**
   1) Discuss Anthony Giddens' views on globalization.
   2) Examine effects of globalization on environmental degradation, biodiversity and indigenous knowledge.

3. Answer **any two** of the following within **250** words **each**. **20**
   1) Discuss the impact of globalization on gender.
   2) Explain the relationship between globalization and fundamentalism.
   3) Elucidate histroy of globalization.
   4) Discuss R. Robertson's thesis on globalization.

4. Write short notes on **any four** within **100** words **each**. **20**
   1) Role of nation-state in post-globalization stage
   2) Meaning of cultural imperialism
   3) Globalization and livelihood problems of poor
   4) Globalization and transnational migration
   5) Meaning of neo-liberalism
   6) Importance of civil society initiatives.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न अनिवार्य आहेत.*
*२) उजवीकडील अंक **पूर्ण गुण** दर्शवतात.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका प्रश्नांचे** ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

1) जागतिकीकरणाची व्याख्या लिहा.जागतिकीकरणाच्या आर्थिक आणि राजकीय पैलूंची चर्चा करा.

2) सीमांत घटकांच्या संदर्भात शिक्षणाच्या खाजगीकरणाची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका प्रश्नांचे** ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

1) अँथनी गिडन्स यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.

2) जागतिकीकरणाच्या पर्यावरणाच्या अधोगतीवरील, जैवविविधतेवरील व पारंपारिक ज्ञानसंपदेवरील परिणामांचे परीक्षण करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन प्रश्नांची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

1) जागतिकीकरणाच्या लिंगभावावरील प्रभावाची चर्चा करा.

2) जागतिकीकरण आणि मूलतत्ववादामधील संबंध स्पष्ट करा.

3) जागतिकीकरणाचा इतिहास विशद करा .

4) रॉबर्टसन यांच्या जागतिकीकरणावरील सिद्धांताची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा **20**

1) जागतिकीकरणोत्तर अवस्थेमध्ये राष्ट्र–राज्याची भूमिका

2) सास्कृतिक साम्राज्यवादाचा अर्थ

3) जागतिकीकरणा आणी गरीबांच्या उपजीविकेच्या समस्या

4) जागतिकीकरण आाणी आंतरराष्ट्रीय स्तलांतर

5) नव–उदारमतवादाचा अर्थ

6) नागरी समाजाच्या पुढाकाराचे महत्व.

———————

M.A. (Part – II) Examination, 2010
SOCIOLOGY (Compulsory)
SO-1 : Theoretical Perspectives in Sociology
(Old Course – 2003 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following within **20** words **each** : (**20**)
   1) What is meant by middle range theory ?
   2) Define social system (T. Parsons).
   3) Who is the author of 'Conflict Sociology' ?
   4) Give the meaning of life world.
   5) Name two thinkers associated with Neo-Marxism.
   6) Who propagated the idea of role analysis ?
   7) Name the thinker associated with structural Marxism.
   8) What is Double Hermeneutics ?
   9) According to Bourdieu what is habitus ?
   10) Give the meaning of convergence.
   11) What is phenomenology ?
   12) Write two characteristics of sociological theory.
   13) Define modernity.

2. Answer **any two** of the following within **50** words **each** : (**10**)
   1) Functional pre-requisites of social system.
   2) Concept of hegemony (Gramsci).
   3) Post-modernity.
   4) Levistrauss's views about structuralism.

3. Answer **any two** questions of the following within **150** words **each** : **(20)**
   1) Explain R. Merton's theory of functional analysis.
   2) Briefly explain the contribution of Frank-furt school to Neo-Marxism.
   3) Describe Anthony Gidden's theory of structuration.
   4) Evaluate H. Garfinkel's contribution to ethnomethodology.

4. Answer **any two** questions of the following within **500** words **each** : **(30)**
   1) Define theory and elaborate the levels of sociological theory.
   2) Discuss Dahrendorf's theory of dialectics of conflict.
   3) Explain M. Foucault views about post-structuralism.
   4) Elaborate G. H. Mead's contribution to symbolic interactionism.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न* ***आवश्यक*** *आहेत.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहांची** प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **(20)**
   1) मध्यस्तरीय सिद्धांत म्हणजे काय ?
   2) सामाजिक व्यवस्थेची व्याख्या द्या (टी. पार्सन्स).
   3) 'Conflict Sociology' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
   4) जीव–जगत् चा अर्थ द्या.
   5) नव–मार्क्सवादाशी संबंधित दोन विचारवंतांची नावे लिहा.
   6) भूमिका विश्लेषणाची संकल्पना कोणी मांडली ?
   7) संरचनात्मक मार्क्सवादाशी संबंधित विचारवंताचे नाव लिहा.
   8) दुहेरी ज्ञानमिमांसाशास्त्र म्हणजे काय ?
   9) बोर्द्युच्या मते सवयी म्हणजे काय ?
   10) एककेंद्राभिमुखतेचा अर्थ सांगा.
   11) प्रघटनाशास्त्र म्हणजे काय ?
   12) समाजशास्त्रीय सिद्धांताची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
   13) आधुनिकतेची व्याख्या लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी ५० शब्दांत उत्तरे लिहा : **(10)**

   1) सामाजिक व्यवस्थेच्या कार्यात्मक पूर्वावश्यकता

   2) अधिसत्तेची संकल्पना (ग्रामसी)

   3) आधुनिकोत्तरता

   4) लेव्हिस्ट्रॉसचे संरचनावादाविषयीचे विचार.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **(20)**

   1) आर. मर्टन यांचा कार्यात्मक विश्लेषणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

   2) नव–मार्क्सवादाला फ्रँकफर्ट संप्रदायाचे योगदान थोडक्यात स्पष्ट करा.

   3) अँथनी गिडन्स यांच्या संरचनात्मकतेच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.

   4) एच. गारफिंकेलच्या लोकजीवन पद्धती शास्त्रातील योगदानाचे मूल्यमापन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **५००** शब्दांत उत्तरे लिहा : **(30)**

   1) सिद्धांताची व्याख्या देवून समाजशास्त्रीय सिद्धांताच्या पातळ्या विशद करा.

   2) डऱ्हेनडार्फ यांच्या द्वंद्वात्मक संघर्ष सिद्धांताची चर्चा करा.

   3) एम. फूको यांचे संरचनोत्तरवादाविषयीचे विचार स्पष्ट करा.

   4) जी. एच. मिड यांचे प्रतिकात्मक आंतरक्रियावादातील योगदान स्पष्ट करा.